

บทที่ 4

การวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจสถานการณ์แรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมบริการ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และเสนอผลงานวิจัยคือ 1) ภูมิหลังของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ 2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัวของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ 3) อุปสรรคในการขอความช่วยเหลือของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ ส่วนนี้ได้จากแบบสอบถามแรงงาน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพรรณนามาอธิบาย นอกจากนี้ได้มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการจัดสนทนากลุ่มย่อยของแรงงานมาเสริมด้วยซึ่งการเสริมข้อมูลส่วนนี้จะนำเสนอในบทอภิปรายผลต่อไป 4) อุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มแรงงานไทย เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แนวตั้งจากภาคส่วนต่าง ๆ และ 5) แนวทางการช่วยเหลือ เชี่ยวชาญพัฒนาแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ โดยอาศัยมุมมองด้านการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน สมาพันธ์โรงแรม ภาครัฐ และนายจ้าง ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นสื่อกลางในการแสวงหาจุดร่วมและประสานจุดต่างของแต่ละภาคส่วน โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดแต่ละวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

4.1 ภูมิหลังของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

แรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 72.0) อายุระหว่าง 25-29 ปี (ร้อยละ 29.6) รองลงมา อายุระหว่าง 30 - 35 ปี (ร้อยละ 27.2) อายุอายุ 18-24 ปี (ร้อยละ 24.8) อีกประมาณ 2 ใน 10 มีอายุ 35 ปี ขึ้นไปส่วนที่เหลือไม่ถึงร้อยละ 1 ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เมื่อพิจารณาโดยการแยกเพศกลุ่มแรงงานหญิงส่วนใหญ่อายุระหว่าง 30 - 35 ปี ส่วนชายอายุระหว่าง 18-24 ปี และ 25-29 ปี อยู่ในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน ถ้าหารายละเอียดการศึกษาแล้วพบว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ตอนปลายหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 32.0) รองลงมาจบมัธยมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 22.4 และร้อยละ 21.6 ตามลำดับ) และ ปริญญาตรี (ร้อยละ 14.4) อีกประมาณ 1 ใน 10 จบอนุปริญญา และที่เหลือต่ำกว่าระดับประถมศึกษาไม่ถึง (ร้อยละ 1.0) พิจารณาด้านสถานภาพสมรสส่วนใหญ่สมรสเกินกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งกลุ่มนี้ส่วนมากอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 59.2) รองลงมา โสด (ร้อยละ 30.4) และหม้าย (ร้อยละ 7.2) ที่เหลือหย่า และแยกกันอยู่กับคู่สมรสแต่มิได้หย่าขาดตามกฎหมายในอัตราส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 1.6) นอกจากนี้แรงงานส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคใต้ (ร้อยละ 88.0) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัด พังงา กระบี่ และนครศรีธรรมราช ตามลำดับ รองลงมาภาคกลาง (ร้อยละ 4.8) คือ กรุงเทพมหานคร สุโขทัย ชัยนาท และตราด ในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 4.0) คือ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ และ นครราชสีมา ที่เหลือภาคเหนือ (ร้อยละ 3.2) คือ เชียงใหม่ เชียงราย และน่าน (ดูตารางที่ 4.1)

สำหรับแรงงานที่สมรสแล้วส่วนใหญ่มีบุตรคนเดียวเกือบครึ่งหนึ่ง รองลงมา มีบุตรสองคน (ร้อยละ 30.0) มีบุตรสามคน (ร้อยละ 14.9) และไม่มีบุตร (ร้อยละ 13.8) ที่เหลือมีบุตรสี่คน (ร้อยละ 1.1) (ดูตารางที่ 4.2) ปัจจุบันสมาชิกที่อยู่ด้วยกันในครอบครัวส่วนใหญ่มีจำนวน 4-6 คนเกือบครึ่งหนึ่ง รองลงมาจำนวน 1-3 คน (ร้อยละ 37.6) และที่เหลือ 7 คนขึ้นไป เกือบ 1 ใน 5 จากจำนวนสมาชิกที่อยู่ด้วยกันนี้เมื่อพิจารณาบุคคลที่อยู่ด้วยกันในครอบครัว โดยจัดอันดับจากมากไปหาน้อยเพียง 3 อันดับแรก พบว่า ส่วนใหญ่ในครอบครัวประกอบด้วย คู่สมรส บุตร และ หลาน (ร้อยละ 22.4) รองลงมาประกอบด้วย พ่อ แม่ พี่ และน้อง (ร้อยละ 14.4) และกับคู่สมรสเพียงลำพัง (ร้อยละ 12.8) (ดูตารางที่ 4.3)

หากพิจารณาบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเฉพาะคนที่ประกอบอาชีพและมีรายได้ส่วนใหญ่มีรายได้จำนวน 2 คน (ร้อยละ 52.8) รองลงามีรายได้จำนวน 1 คน (ร้อยละ 24.0) และมีรายได้ 3 คน (ร้อยละ 16.8) (ดูตารางที่ 4.4) เมื่อถามถึงผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในครอบครัวของแรงงาน ปรากฏว่า ไม่มีผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในครอบครัว (ร้อยละ 56.0) สำหรับกลุ่มที่มีคนมาช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในครอบครัวนั้นกรณีแต่งงานส่วนใหญ่เป็นคู่สมรส (ร้อยละ 60.0) รองลงมากรณีเป็นโสดเป็นพ่อและ/หรือน้องประมาณ 1 ใน 5 และ พ่อและ/หรือแม่ (ร้อยละ 16.4) (ดูตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.1 คุณสมบัติส่วนบุคคลของแรงงานไทยที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

คุณสมบัติส่วนบุคคล	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
เพศ		
- หญิง	90	72.0
- ชาย	35	28.0
อายุ (ปี)		
- ต่ำกว่า 18	1	0.8
- 18-24	31	24.8
- 25-29	37	29.6
- 30 - 35	34	27.2
- 35 ปีขึ้นไป	22	17.6
ระดับการศึกษา		
- ต่ำกว่าประถมศึกษา	1	0.8
- ประถมศึกษา	27	21.6
- มัธยมศึกษาตอนต้น	28	22.4
- มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	40	32.0
- อนุปริญญา	11	8.8
- ปริญญาตรี	18	14.4
สถานภาพสมรส		
- โสด	38	30.4
- สมรสอยู่ด้วยกัน	74	59.2
- แยกกับคู่สมรสแต่ไม่หย่าขาดตามกฎหมาย	2	1.6
- หย่า	2	1.6
- หม้าย	9	7.2
ภูมิลำเนา		
- ภาคใต้	110	88.0
- ภาคกลาง	6	4.8
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5	4.0
- ภาคเหนือ	4	3.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนบุตรของแรงงานไทยที่สมรสแล้วที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จำนวนบุตร (คน)	จำนวน	ร้อยละ
- ยังไม่มีบุตร	12	13.8
- 1	35	40.2
- 2	26	30.0
- 3	13	14.9
- 4	1	1.1
รวม	87	100.0

ตารางที่ 4.3 จำนวนสมาชิก และบุคคลที่อยู่ด้วยกันในครอบครัวของแรงงานไทยที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จำนวนสมาชิกที่อยู่ด้วยกันในครอบครัว (คน)	จำนวน (n=125)	ร้อยละ
- 1 - 3	47	37.6
- 4 - 6	54	43.2
- 7 คนขึ้นไป	24	19.2
บุคคลที่อยู่ด้วยกันในครอบครัว		
- ตัวแรงงานเพียงลำพัง	11	8.8
- คู่สมรส	16	12.8
- บุตร	3	2.4
- คู่สมรส บุตร และหลาน	28	22.4
- คู่สมรส พ่อ แม่ บุตร และหลาน	11	8.8
- พ่อ แม่ พี่ น้อง คู่สมรส บุตร และหลาน	11	8.8
- พ่อ แม่ พี่ น้อง บุตร และหลาน	13	10.4
- พ่อ แม่ พี่ และน้อง	18	14.4
- พ่อ แม่ บุตร และหลาน	6	4.8
- พี่ น้อง บุตร และหลาน	2	1.6
- เพื่อน	6	4.8

ตารางที่ 4.4 ผู้ประกอบอาชีพและมีรายได้ในครอบครัวของแรงงานไทยที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จำนวนผู้ที่ประกอบอาชีพและมีรายได้ในครอบครัว (คน)	จำนวน	ร้อยละ
- 1	30	24.0
- 2	66	52.8
- 3	21	16.8
- 4	4	3.2
- 5	1	0.8
- 6	2	1.6
- 9	1	0.8
รวม	125	100.0

ตารางที่ 4.5 จำนวนครอบครัว ที่มีผู้ช่วยเหลือค่าใช้จ่าย และบุคคลที่เข้ามารับผิดชอบค่าใช้จ่ายของแรงงานไทยที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จำนวนครอบครัวที่มีผู้ช่วยเหลือค่าใช้จ่าย	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มีผู้ช่วยเหลือ	70	56.0
- มีผู้ช่วยเหลือ	55	44.0
รวม	125	100.0
ผู้ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในครอบครัว		
- คู่สมรส	33	60.0
- พ่อและ/หรือ แม่	9	16.4
- พี่และ/หรือน้อง	12	21.8
- ลูก	1	1.8
รวม	55	100.0

4.2. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว ของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

การศึกษาจะนำเสนอ โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติดังนี้

4.2.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ด้านอาชีพของแรงงานหลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำงานในโรงแรมเกินครึ่งหนึ่ง รองลงมารับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 12.8) วางงานประมาณ 1 ใน 10 ส่วนค้าขายและประกอบอาชีพอื่น ๆ ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 5.6 และ ร้อยละ 4.8) ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพประมง และทำสวนยางพารา (ร้อยละ 3.2) (ดูตารางที่ 4.6) หากแยกพิจารณา รายได้ต่อเดือนของแรงงานเฉพาะผู้ที่ทำงานโรงแรมก่อนและหลังประสบภัย พบว่า มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าเดิม โดยเพิ่มขึ้น 1,020 บาท ส่วนค่าจ้างต่ำสุดที่นายจ้างจ่ายหลังเกิดเหตุพบว่า 4,000 บาท ต่อเดือนซึ่งสูงกว่าก่อนเกิดเหตุ 1,000 บาท แต่ค่าจ้างสูงสุดที่นายจ้างจ่ายกลับน้อยกว่าก่อนเหตุ 1,000 บาท ขณะนี้รายได้ต่อเดือนภายหลังเกิดคลื่นยักษ์สึนามิส่วนใหญ่รายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาทต่อเดือนครึ่งหนึ่ง รองลงมา 3,000- 5,000 บาทต่อเดือนเกือบครึ่งหนึ่ง และมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 7.5) และที่เหลือรายได้ไม่แน่นอน (ร้อยละ 1.3) ทั้งนี้เมื่อพิจารณา รายได้ก่อนเกิดเหตุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 3,000- 5,000 บาทต่อเดือนครึ่งหนึ่ง รองลงมารายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 35.2) ส่วนที่เหลือมีรายได้ไม่แน่นอนและมากกว่า 10,000 บาทต่อเดือนเท่ากัน (ร้อยละ 5.6) (ดูตารางที่ 4.7) ปัจจุบันอาชีพหลักภายในครอบครัวคือ 1) อาชีพอื่น ๆ (ร้อยละ 44.0) ซึ่งกลุ่มนี้ส่วนมากทำงานโรงแรมและรีสอร์ท (ร้อยละ 85.5) รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 60,000-90,000 บาทต่อปี และ 90,001- 120,000 บาทต่อปีเท่ากัน 2) รับจ้างทั่วไปประมาณ 1 ใน 5 โดยเป็นแม่บ้าน และรับจ้างขายสินค้าหน้าร้านเกือบครึ่งหนึ่ง รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 40,001-60,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 39.9) 3) ทำสวนยางพารา (ร้อยละ 18.4) ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง (ร้อยละ 78.3) รายได้ส่วนใหญ่ 30,001-60,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 34.8) 4) ค้าขายประมาณ 1 ใน 10 รายได้ส่วนใหญ่ 60,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 38.4) 5) ทำนา (ร้อยละ 3.2) ทั้งหมดมีที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่แน่นอน และ 6) ประมง (ร้อยละ 1.6) กิจการเป็นของตนเองและรับจ้างอัตราส่วนเท่ากัน รายได้ 5,000 บาท และ 54,000 บาท อัตราส่วนเท่ากัน (ดูตารางที่ 4.8) นอกจากนี้ครอบครัวของแรงงานส่วนใหญ่มีรายได้เสริม (ร้อยละ 83.2) ซึ่งแหล่งรายได้เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

1) รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 32.7) อาชีพที่แรงงานทำมากที่สุดคือ ขายของหน้าร้าน (ร้อยละ 41.2) กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 50,000-70,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 39.0) 2) ทำสวนยางพารา (ร้อยละ 25.0) มีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 30,001-60,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 30.8) 3) อาชีพอื่น ๆ (ร้อยละ 21.2) คืออาชีพพนักงานโรงแรมและรีสอร์ท ทำสวนปาล์ม ซ็องของมาขายที่บ้าน เป็นต้น 4) ค้าขาย (ร้อยละ 13.5) รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 60,000-100,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 28.6) 5) ประมง และทำนาอัตราร่วมเท่ากัน (ร้อยละ 3.8) รายได้จากอาชีพประมง 60,000 บาทต่อปี ครั้งหนึ่ง ส่วนทำนามีรายได้ไม่แน่นอนครั้งหนึ่ง (ดูตารางที่ 4.9) เมื่อศึกษาอาชีพเฉพาะตัวแรงงานพบว่า ไม่มีอาชีพเสริมเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 90.4) และมีอาชีพเสริม (ร้อยละ 9.6) สำหรับกลุ่มที่มีอาชีพเสริมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร 3 ใน 5 ส่วนที่เหลืออีก 1 ใน 5 ประกอบอาชีพในภาคเกษตร (ดูตารางที่ 4.10) เมื่อถามถึงสถานะทางการงานและประเภทอาชีพของกลุ่มสมรสส่วนใหญ่มีงานทำ (ร้อยละ 83.0) ที่เหลือไม่มีงานทำ (ร้อยละ 17.0) สำหรับกลุ่มที่มีงานทำส่วนใหญ่เป็นพนักงานโรงแรมเกือบครึ่งหนึ่ง รองลงมารับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 19.0) และ ขับเรือ (ร้อยละ 6.3) ตามลำดับ (ดูตารางที่ 4.11)

ส่วนความสามารถในการดำรงชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า รายได้จากการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ (ร้อยละ 48.8) โดยให้เหตุผลมากที่สุดว่า ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นแต่รายได้ลดลง (ร้อยละ 32.8) รองลงมาเพียงพอแต่ไม่สามารถเก็บออมได้ (ร้อยละ 42.4) เนื่องจากส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ารายรับและรายจ่ายเสมอตัว (ร้อยละ 43.4) และที่เหลือเพียงพอและเก็บออมได้ (ร้อยละ 8.8) เหตุผลที่แรงงานพูดถึงคือ พวกเขาเป็นคนไม่ฟุ่มเฟือย (ร้อยละ 72.7) (ดูตารางที่ 4.12) เมื่อเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก่อนและหลังเกิดภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิส่วนใหญ่แย่กว่าเดิม (ร้อยละ 62.4) โดยให้เหตุผลสูงสุดว่าค่าดำรงชีพสูงขึ้น (ร้อยละ 29.5) รองลงมาฐานะทางเศรษฐกิจไม่เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ 28.0) ส่วนใหญ่ให้เหตุผลคือ ค่าใช้จ่ายยังคงเท่าเดิม รายได้และค่าใช้จ่ายยังคงเท่าเดิม และรายได้เท่าเดิม และ 3) ดีขึ้นกว่าเดิม (ร้อยละ 9.6) (ดูตารางที่ 4.13) นอกจากนี้พบว่า เจตคติต่อรายได้ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่พอใจ (ร้อยละ 71.2) เหตุผลสูงสุดคือไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว (ร้อยละ 82.0) ส่วนกลุ่มพอใจเพียง (ร้อยละ 28.8) ให้เหตุว่า เพียงพอกับค่าใช้จ่ายแต่ต้องประหยัดมาก ๆ (ร้อยละ 72.2) (ดูตารางที่ 4.14)

ภาวะหนี้สินของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีหนี้สิน (ร้อยละ 70.4) และไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 29.6) เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีหนี้สินพบว่าส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ (ร้อยละ 80.7) ได้แก่ หนี้จาก ธกส. และรองลงมาเป็นหนี้

ในและนอกระบบประมาณ 1 ใน 10 และที่เหลือเป็นหนี้นอกระบบ (ร้อยละ 9.1) (ดูตารางที่ 4.15) สำหรับกรรมสิทธิ์และการถือครอบครองในการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยของแรงงาน ปรากฏว่า ไม่มีกรรมสิทธิ์และการถือครอบครอง (ร้อยละ 62.4) ส่วนกลุ่มที่มีกรรมสิทธิ์และการถือครอบครอง มี (ร้อยละ 37.6) สำหรับแรงงานที่มีกรรมสิทธิ์และการถือครอบครองนั้นรูปแบบกรรมส่วนใหญ่มีโฉนดครึ่งหนึ่ง ส่วนที่เหลือมีสิทธิ์โดยให้ตราจองในที่ดินไม่มีโฉนด และพ่อแม่ให้แต่ยังไม่โอน และเช่าซื้อ ในอัตราส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 21.3) (ดูตารางที่ 4.16) ส่วนกรรมสิทธิ์ และการถือครอบครองที่ดินสำหรับทำเกษตรกรรม พบว่า แรงงานไม่มีกรรมสิทธิ์และการถือครอบครอง (ร้อยละ 72.0) และที่เหลือมีกรรมสิทธิ์และการถือครอบครองเพียง (ร้อยละ 28.0) ซึ่งกลุ่มที่มีกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่มีโฉนด (ร้อยละ 48.6) รองลงมามีสิทธิ์โดยให้ตราจองในที่ดินไม่มีโฉนด (ร้อยละ 28.6) ที่เหลืออื่น ๆ คือ อยู่มานานแต่ไม่ได้โอนสิทธิ์ (ร้อยละ 22.8) เมื่อพิจารณาการมีกรรมสิทธิ์และการถือครอบครองที่ดินสำหรับเกษตรกรรมของคู่สมรส พบว่า ไม่มีกรรมสิทธิ์และการถือครอบครอง (ร้อยละ 77.6) และมีกรรมสิทธิ์และการถือครอบครองเพียง (ร้อยละ 22.4) (ดูตารางที่ 4.17)

4.2.2 ผลกระทบด้านสังคม และครอบครัว

แรงงานไทยที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า การถูกเลิกจ้างและไม่ถูกเลิกจ้างอยู่ในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน คือ ไม่ถูกเลิกจ้าง (ร้อยละ 52.0) และถูกเลิกจ้าง (ร้อยละ 48.0) สำหรับกลุ่มที่ถูกเลิกจ้างเกือบ 3 ใน 5 ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากนายจ้าง ที่เหลือได้รับความช่วยเหลือ (ร้อยละ 28.3) กรณีที่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากนายจ้าง ส่วนใหญ่ระบุว่าได้รับเงินค่าตอบแทนบางส่วน (ร้อยละ 47.0) รองลงมาได้รับเงินเดือนสุดท้าย และเซอร์วิสซาร์ท และได้รับเงินเดือนสุดท้ายจ่ายเต็มเดือนในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 17.7 และร้อยละ 17.6) และเงินค่าปลอบขวัญประมาณ 1 ใน 10 และที่เหลือได้รับเงินเดือนครึ่งหนึ่งในเดือนสุดท้าย (ร้อยละ 5.6) ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือ ให้เหตุผลมากที่สุดสามอันดับแรกว่า ช่วงนั้นสับสนไม่อยากเจอคนจึงไม่ต้องการเข้ารับความช่วยเหลือ (ร้อยละ 28.0) รองลงมาติดต่อนายจ้างไม่ได้ (ร้อยละ 23.2) และเดินทางกลับบ้าน (ร้อยละ 14.0) แนวทางการแก้ไขปัญหของแรงงานภายหลังการถูกเลิกจ้าง 3 อันดับแรกคือ พยายามหางานอื่นทำครึ่งหนึ่ง รองลงมา กลับไปอยู่กับพ่อแม่ และสับสนไม่ได้ทำงานอะไรเพียง 1 ใน 10 และ รวมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหาในการหางาน (ร้อยละ 6.7) (ดูตารางที่ 4.18) แรงงานที่ประสบภัยครั้งนี้ส่วนใหญ่หน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือคือภาครัฐ (ร้อยละ 68.0) รองลงมานายจ้าง (ร้อยละ 40.0) และประมาณ 1

ใน 5 เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน ที่เหลือเป็นกลุ่มองค์กรทางสังคม (ร้อยละ 3.2) ส่วนโครงการที่แรงงานได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐมากที่สุดสามอันดับแรกคือ โครงการชดเชยการว่างงาน (ร้อยละ 48.8) รองลงมาโครงการสงเคราะห์เครื่องนุ่งห่ม (ร้อยละ 22.4) และโครงการทดแทนการขาดรายได้ระหว่างรอกงาน (ร้อยละ 19.2) (ดูตารางที่ 4.19)

ภายหลังจากประภัยแล้วเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับชุมชน พบว่า ต่างคนต่างอยู่ (ร้อยละ 40) รองลงมา ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น (ร้อยละ 35.2) และอื่น ๆ คือ ไม่มีเวลาพูดคุยกัน คิ่รนทำงานหากิน และไม่ต้องการนำความทุกข์ให้คนอื่น (ร้อยละ 16.0) ที่เหลือสนิทสนมกันมากขึ้นไม่ถึง 1 ใน 10 (ดูตารางที่ 4.20) หลังประสบภัยแรงงานประสบปัญหาภายในครอบครัว (ร้อยละ 55.2) และไม่ประสบปัญหาภายในครอบครัว (ร้อยละ 44.8) ประเภทของปัญหาที่ประสบส่วนใหญ่เป็น 1) ปัญหาค่าครองชีพและเศรษฐกิจ เกือบครึ่งหนึ่งซึ่งประเด็นปัญหาด้านนี้แรงงานประสบมากที่สุดคือ รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 43.8) 2) รองลงมาเป็นปัญหาสังคมและสุขภาพจิต (ร้อยละ 23.2) ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต มีหนี้สินและไม่ม้งานทำที่มั่นคง (ร้อยละ 75.0) 3) ปัญหาครอบครัวประมาณ 2 ใน 10 ซึ่งปัญหาด้านนี้ประสบมากที่สุดคือ แยกกันอยู่กับสามีเพื่อหาอาชีพใหม่ทำให้ความสัมพันธ์ห่างเหิน (ร้อยละ 50.0) และ 4) ส่วนที่เหลือเป็นปัญหาเกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือและการทำงานประมาณ 1 ใน 10 สำหรับประเด็นปัญหานี้แรงงานประสบมากที่สุดคือ ได้รับการช่วยเหลือไม่ทั่วถึง (ร้อยละ 42.8) (ดูตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.6 อาชีพของแรงงานไทยภายหลังประสบจากภัยคลื่นยักษ์สึนามิ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
- ทำงานโรงแรม	80	64.0
- ทำสวนยางพารา	1	0.8
- ประมง	3	2.4
- ค้าขาย	7	5.6
- รับจ้างทั่วไป	16	12.8
- วางงาน	12	9.6
- อื่น ๆ	6	4.8
รวม	125	100.0

ตารางที่ 4.7 การเปรียบเทียบรายได้ต่อเดือนของของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิเฉพาะผู้ที่อยู่ในภาคโรงแรมก่อนและหลังเกิดภัยสึนามิ

รายได้ต่อเดือน (บาท)	ก่อนเกิดสึนามิ		หลังเกิดสึนามิ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- รายได้ไม่แน่นอน	7	5.6	1	1.3
- 3,000 - 5,000	67	53.6	32	40.0
- 5,001-10,000	44	35.2	41	51.2
- มากกว่า 10,000	7	5.6	6	7.5
รวม	125	100.0	80	100.0
- รายได้สูงสุด	16,000	บาท	15,000	บาท
- รายได้ต่ำสุด	3,000	บาท	4,000	บาท
- รายได้เฉลี่ย	5,521.2	บาท	6,541.2	บาท

หมายเหตุ: กลุ่มตัวอย่างมีทั้งสิ้น 125 คน แต่หลังจากประสบภัยแล้วกลุ่มนี้ที่ทำงานโรงแรมมี 80 คน

ตารางที่ 4.8 ประเภทอาชีพหลักของครอบครัวแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ

ประเภทอาชีพหลักภายในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
- ทำนา	4	3.2
- สวนยางพารา	23	18.4
- ประมง	2	1.6
- ค้าขาย	13	10.4
- รับจ้างทั่วไป	28	22.4
- อาชีพอื่น ๆ	55	44.0
รวม	125	100.0
1. ทำนา		
● ลักษณะการเป็นเจ้าของกิจการ		
- ที่ดินเป็นของตนเอง	4	100.0
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 5,000	1	25.0
- 30,000	1	25.0
- รายได้ไม่แน่นอน	2	50.0
รวม	4	100.0
2. สวนยางพารา		
● ลักษณะการเป็นเจ้าของกิจการ		
- ที่ดินของตนเอง	18	78.3
- เช่า	5	21.7
รวม	23	100.0

ตารางที่ 4.8 ประเภทอาชีพหลักของครอบครัวแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ (ต่อ)

ประเภทอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 60,00-30,000	4	17.4
- 30,001-60,000	8	34.8
- 60,001-90,000	4	17.4
- 90,001-200,000	3	13.0
- 200,001 ขึ้นไป	2	8.7
- รายได้ไม่แน่นอน	2	8.7
รวม	23	100.0
3.ประมง		
● ลักษณะการเป็นเจ้าของกิจการ		
- ตนเอง	1	50.0
- รับจ้าง	1	50.0
รวม	2	100.0
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 5,000	1	50.0
- 54,000	1	50.0
รวม	2	100.0

ตารางที่ 4.8 ประเภทอาชีพหลักของครอบครัวแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ (ต่อ)

ประเภทอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
4. ค้าขาย		
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 7,000	1	7.7
- 24,000	1	7.7
- 30,000	2	15.4
- 35,000	1	7.7
- 60,000	5	38.4
- 65,000	1	7.7
- 100,000	2	15.4
รวม	13	100.0
5. รับจ้างทั่วไป		
- กรีดยาง	2	7.1
- ก่อสร้าง และแบกหาม	3	10.7
- ขับรถส่งสินค้า	2	7.1
- ขับเรือหางยาวส่งนักท่องเที่ยว	1	3.6
- ลูกจ้างโรงงาน	5	17.9
- แม่บ้าน และรับจ้างขายสินค้าหน้าร้าน	12	42.9
- อาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย	3	10.7
รวม	28	100.0

ตารางที่ 4.8 ประเภทอาชีพหลักของครอบครัวแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ (ต่อ)

ประเภทอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 10,000-20,000	5	17.9
- 20,001-40,000	2	7.1
- 40,001-60,000	11	39.3
- 60,001-80,000	7	25.0
- รายได้ไม่แน่นอน	3	10.7
รวม	28	100.0
6. อาชีพอื่น ๆ		
- ทำสวนผัก และผลไม้	3	5.5
- เปิดร้านขายของชำ	2	3.6
- รับจัดสวน	2	3.6
- รับราชการ	1	1.8
- พนักงานโรงแรม หรือ รีสอร์ท	47	85.5
รวม	55	100.0
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 10,000-30,000	2	3.6
- 30,001-60,000	16	29.2
- 60,001-90,000	11	20.0
- 90,001-120,000	11	20.0
- 120,001-200,000	6	10.9
- 200,001-300,000	1	1.8
- 300,001-400,000	3	5.4
- รายได้ไม่แน่นอน	5	9.1
รวม	55	100.0

ตารางที่ 4.9 รายได้เสริมภายในครอบครัวของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ และแหล่งรายได้ของครอบครัว จำแนกตามอาชีพ

จำนวนครอบครัวของแรงงาน ที่มีรายได้เสริม	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มีรายได้เสริม	21	16.8
- มีรายได้เสริม	104	83.2
รวม	125	100.0
แหล่งรายได้ภายในครอบครัว		
1. ทานา	4: 104	3.8
● ลักษณะการเป็นเจ้าของกิจการ		
- ที่ดินเป็นของตนเอง	4	100.0
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 5,000	1	25.0
- 30,000	1	25.0
- รายได้ไม่แน่นอน	2	50.0
รวม	4	100.0
2. สวนยางพารา	26: 104	25.0
● ลักษณะการเป็นเจ้าของกิจการ		
- ที่ดินของตนเอง	21	80.8
- เช่า	5	19.2
รวม	26	100.0
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 10,000-30,000	4	15.4
- 30,001-60,000	8	30.8
- 60,001-90,000	5	19.2
- 90,001-200,000	5	19.2
- 200,001 ขึ้นไป	2	7.7
- รายได้ไม่แน่นอน	2	7.7
รวม	26	100.0

ตารางที่ 4.9 รายได้เสริมภายในครอบครัวของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ และแหล่งรายได้ของครอบครัว ชำแนกตามอาชีพ (ต่อ)

แหล่งรายได้ภายในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
3. ประมง	4: 104	3.8
● ลักษณะการเป็นเจ้าของกิจการ		
- กิจการเป็นของตนเอง	2	50.0
- รับจ้าง	2	50.0
รวม	4	100.0
● เฉลี่ยต่อปีรายได้ (บาท)		
- 5,000	1	25.0
- 54,000	1	25.0
- 60,000	2	50.0
รวม	4	100.0
4. ค้าขาย	14: 104	13.5
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 5,000-10,000	3	21.4
- 10,001-30,000	3	21.4
- 30,001-60,000	2	14.3
- 60,001-100,000	4	28.6
- รายได้ไม่แน่นอน	2	14.3
รวม	14	100.0

ตารางที่ 4.9 รายได้เสริมภายในครอบครัวของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ และแหล่งรายได้ของครอบครัว จำแนกตามอาชีพ (ต่อ)

แหล่งรายได้ภายในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
5.รับจ้างทั่วไป	34: 104	32.7
- กรีดยาง	5	14.7
- ขับรถส่งสินค้า	2	5.9
- คนสวน และแบกหาม	5	14.7
- แม่บ้าน	8	23.5
- ขายของหน้าร้าน	14	41.2
รวม	34	100.0
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 6,000-20,000	6	14.6
- 20,001-50,000	8	19.5
- 50,001-70,000	12	39.0
- 70,001-100,000	4	9.8
- 100,001 ขึ้นไป	1	2.4
- รายได้ไม่แน่นอน	6	14.6
รวม	34	100.0
6. อาชีพอื่น ๆ	22: 104	21.2
- เก็บขูดน้ำพลาสติกขาย	1	4.3
- ช่างซ่อมรถ	1	4.3
- ตัดผมชาย	2	8.7
- ซื่อของมาขายที่บ้าน	4	8.7
- พนักงานโรงแรมหรือรีสอร์ท	10	43.5
- ทำสวนป่าส้ม และผลไม้	4	21.6
รวม	22	100.0

ตารางที่ 4.9 รายได้เสริมภายในครอบครัวของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ และแหล่งรายได้ของครอบครัว จำแนกตามอาชีพ (ต่อ)

แหล่งรายได้ภายในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 4,000-20,000	3	13.0
- 20,001-50,000	4	17.4
- 50,001-70,000	5	26.1
- 70,001-100,000	3	13.0
- 100,001-ขึ้นไป	4	17.4
- รายได้ไม่แน่นอน	3	13.0
รวม	22	100.0

ตารางที่ 4.10 แรงงานที่มีอาชีพเสริมและประเภทอาชีพเสริมของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จำนวนแรงงานที่มีรายได้เสริม	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มีรายได้เสริม	113	90.4
- มีรายได้เสริม	12	9.6
รวม	125	100.0
แหล่งรายได้เสริม		
- ภาคเกษตรกรรม	3	25.0
- นอกภาคเกษตรกรรม	9	75.0
รวม	12	100.0
1. ภาคเกษตรกรรม		
1.1 ทำสวนยางพารา และสวนปาล์ม	3	100.0
● ลักษณะการเป็นเจ้าของกิจการ		
- ที่ดินของตนเอง	2	66.7
- เช่า	1	33.3
รวม	3	100.0
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 5,000	1	33.3
- 200,000	1	33.3
- 230,000	1	33.3
รวม	3	100.0
2. นอกภาคเกษตรกรรม		
2.1 รับจ้างทั่วไป (ซักรีด และพิมพ์งาน)	3	33.3
2.2 ค้าขาย	4	44.4
2.3 ธุรกิจขายตรง	2	22.3
รวม	9	100.0

ตารางที่ 4.10 แรงงานที่มีอาชีพเสริมและประเภทอาชีพเสริมของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ (ต่อ)

จำนวนแรงงานที่มีรายได้เสริม	จำนวน	ร้อยละ
● รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)		
- 10,000	2	22.2
- 20,000	4	44.5
- 30,000	3	33.3
รวม	9	100.0

ตารางที่ 4.11 สถานะทางการทำงาน และประเภทอาชีพของคู่สมรส

สถานะทางการทำงานและประเภทอาชีพของคู่สมรสของแรงงาน	จำนวน	ร้อยละ
สถานะทางการทำงาน		
- ไม่มีงานทำ	13	17.0
- มีงานทำ	63	83.0
รวม	76	100.0
ประเภทอาชีพของคู่สมรส		
- ก่อสร้าง	1	1.6
- ค้าขาย	2	3.2
- ประมง	4	6.3
- ขับรถส่งของ	2	3.2
- ขับเรือ	4	6.3
- ทำสวนยาง	3	4.8
- พนักงานโรงแรม	30	47.6
- ช่างซ่อม/ทาสี	2	3.2
- รับจ้างทั่วไป	12	19.0
- ลูกจ้างร้านค้า	3	4.8
รวม	63	100.0

ตารางที่ 4.12 ความสามารถในการดำรงชีวิตของแรงงานไทยที่ประสบภัยสึนามิ

ความสามารถในการดำรงชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ความสามารถในการดำรงชีพ		
- เพียงพอแต่ไม่สามารถออมได้	53	42.4
- เพียงพอและสามารถออมได้	11	8.8
- ไม่เพียงพอ	61	48.8
รวม	125	100.0
● เหตุผลความเพียงพอแต่ไม่สามารถเก็บออมได้		
- รายรับและรายจ่ายเสมอดี	23	43.4
- จ่ายค่านีสินและส่งเงินกลับบ้าน	6	11.3
- รับผิดชอบค่าใช้จ่ายก่อนข้างสูง	19	35.9
- ต้องส่งเงินให้ลูกเรียนหนังสือ	5	9.4
รวม	53	100.0
● เหตุผลเพียงพอและสามารถออมได้		
- แยกเงินเก็บไว้เผื่อใช้จ่ายที่จำเป็น	3	27.3
- นิastyเป็นคนไม่ฟุ่มเฟือย	8	72.7
รวม	11	100.0
● เหตุผลไม่เพียงพอ		
- ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่รายได้ลดลง	20	32.8
- ค่าครองชีพสูงขึ้น	19	31.1
- มีภาระในครอบครัวก่อนข้างสูง	9	14.8
- มีรายได้ไม่มั่นคง	2	3.3
- รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นภายในครอบครัว	6	9.8
- มีหนี้สินก่อนประสบภัย	5	8.2
รวม	61	100.0

ตารางที่ 4.13 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวแรงงานไทยที่ประสบภัยสึนามิ

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว		
- ดีขึ้นกว่าเดิม	12	9.6
- ไม่เปลี่ยนแปลง	35	28.0
- แย่ลงกว่าเดิม	78	62.4
รวม	125	100.0
● เหตุผลฐานะของครอบครัวดีขึ้นกว่าเดิม		
- นายจ้างปรับอัตราเงินเดือนเพิ่ม	1	8.3
- มีเงินเพียงพอในการดำรงชีวิตสำหรับตนเองและครอบครัว	9	75.0
- มีเงินเพียงพอสำหรับการชำระหนี้สิน	2	16.7
รวม	12	100.0
● เหตุผลฐานะทางครอบครัวไม่เปลี่ยนแปลง		
- ค่าใช้จ่ายยังเท่าเดิม	10	28.6
- ยังคงไม่มีเงินออมเหมือนเดิมแต่ไม่มีหนี้เพิ่มขึ้น	5	14.2
- รายได้และรายจ่ายยังคงเท่าเดิม	10	28.6
- รายได้ยังคงเท่าเดิม	10	28.6
รวม	35	100.0
● เหตุผลฐานะทางเศรษฐกิจของครัวแย่ลงกว่าเดิม		
- ไม่ได้ทำงานเป็นหลักแหล่ง	3	3.8
- ไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่ง	3	3.8
- ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น	16	20.5
- ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอกับภาระในครอบครัว	8	10.3
- ค่าดำรงชีพสูงขึ้น	23	29.5
- มีหนี้สินเพิ่ม	4	5.1
- รายได้ลดลง	21	27.0
รวม	78	100.0

ตารางที่ 4.14 เจตคติต่อรายได้ของแรงงานไทยที่ประสบภัยสึนามิ

เจตคติต่อรายได้	จำนวน	ร้อยละ
เจตคติต่อรายได้		
- ไม่พอใจ	89	71.2
- พอใจ	36	28.8
รวม	125	100.0
• เหตุผลความไม่พอใจต่อรายได้		
- เงินเดือนน้อย	4	4.5
- ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว	73	82.0
- ไม่มีเงินเหลือเก็บ	2	2.2
- มีภาระส่งลูกเรียนหนังสือ	2	2.2
- รายได้ลดลงเพราะแขกไม่มี และ ไม่มีเซอร์วิสซาร์ท	5	5.7
- อคมือกินมือ	3	3.4
รวม	89	100.0
• เหตุผลความพอใจต่อรายได้		
- เหมาะสมกับวุฒิการศึกษาและค่าแรงขั้นต่ำ	2	5.6
- ไม่ว่างงาน	5	13.9
- เพียงพอกับค่าใช้จ่าย แต่ต้องประหยัดมาก ๆ	26	72.2
- สถานประกอบการให้สวัสดิการต่าง ๆ	3	8.3
รวม	36	100.0

ตารางที่ 4.15 ภาวะหนี้สินของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ

ภาวะหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
สภาพการเป็นหนี้		
- ไม่มีหนี้สิน	37	29.6
- มีหนี้สิน	88	70.4
รวม	125	100.0
ประเภทหนี้สิน		
- หนี้สินในระบบ	71	80.7
- หนี้สินนอกระบบ	8	9.1
- หนี้สินในระบบและนอกระบบ	9	10.2
รวม	88	100.0

ตารางที่ 4.16 การมี กรรมสิทธิ์ และการถือครองครองในการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ

กรรมสิทธิ์และการถือครองครองการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพการมีกรรมสิทธิ์และการถือครองครองการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย		
- ไม่มี	78	62.4
- มี	47	37.6
รวม	125	100.0
รูปแบบกรรมสิทธิ์ และการถือครองครอง		
- มีสิทธิ์อย่างสมบูรณ์ (โฉนด)	27	57.4
- มีสิทธิ์โดยให้ตราจองในที่ดิน ไม่มีโฉนด	10	21.3
- อื่นๆ (พ่อแม่คิดว่าจะให้แต่ยังไม่โอน และเช่าซื้อ)	10	21.3
รวม	47	100.0

ตารางที่ 4.17 การมีกรรมสิทธิ์ และการถือครอบครองที่ดินสำหรับเกษตรกรของแรงงาน และคู่สมรสที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ

การมีกรรมสิทธิ์ และการถือครอบครองในการเป็นเจ้าของที่ดิน สำหรับเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพการมีกรรมสิทธิ์ และการถือครอบครองของแรงงาน		
- ไม่มี	90	72.0
- มี	35	28.0
รวม	125	100.0
รูปแบบกรรมสิทธิ์และการถือครอบครองของแรงงาน		
- มีสิทธิ์อย่างสมบูรณ์(โฉนด)	17	48.6
- มีสิทธิ์ โดยให้ตราจองในที่ดินไม่มีโฉนด	10	28.6
- อื่นๆ	8	22.8
รวม	35	100.0
สถานภาพการมีกรรมสิทธิ์ และการถือครอบครองของคู่สมรส		
- ไม่มี	66	77.6
- มี	19	22.4
รวม	85	100.0

ตารางที่ 4.18 การประสบปัญหาการถูกเลิกจ้างและวิธีการแก้ปัญหาของแรงงานไทยหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ

การประสบปัญหาการถูกเลิกจ้างของแรงงาน	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มี	65	52.0
- มี	60	48.0
รวม	125	100.00
● กรณีถูกเลิกจ้างได้รับการช่วยเหลือจากนายจ้าง		
- ไม่ได้รับ	43	71.7
- ได้รับ	17	28.3
รวม	60	100.0
● กรณีได้รับการช่วยเหลือจากนายจ้าง		
- จ่ายเงินตอบแทนบางส่วน	8	47.0
- เงินค่าปลอบขวัญ	2	11.8
- เงินเดือนสุดท้ายจ่ายเต็มเดือน	3	17.6
- เงินเดือนครึ่งหนึ่งของเดือนสุดท้าย	1	5.9
- เงินเดือนสุดท้าย และเซอร์วิสชาร์ท	3	17.7
รวม	17	100.0
● กรณีไม่ได้รับความช่วยเหลือ		
- กลับบ้าน	6	14.0
- ช่วงนั้นสับสน/ไม่อยากเจอคน	12	28.0
- ติดต่อนายจ้างไม่ได้	11	25.5
- ทำงานไม่ถึง 4 เดือน	2	4.7
- นายจ้างได้รับผลกระทบจึงไม่อยากจะเรียกร้อง	5	11.6
- ไม่กล้าต่อรองกับนายจ้าง	3	6.9
- ไม่รู้ว่าสิทธิที่จะได้รับมีอะไรบ้าง	4	9.3
- ไม่รู้ว่าสิทธิที่จะได้รับมีอะไรบ้าง	4	9.3
รวม	43	100.0

ตารางที่ 4.18 การประสบปัญหาการถูกเลิกจ้างและวิธีการแก้ปัญหาของแรงงานไทยหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ (ต่อ)

การแก้ปัญหาการถูกเลิกจ้างของแรงงาน	จำนวน	ร้อยละ
แนวทางการแก้ปัญหาของแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง		
- กลับบ้าน ไปอาศัยอยู่กับพ่อแม่	6	10.0
- พยายามหางานอื่นทำ	35	58.3
- ไปที่แรงงานขอคำปรึกษา ในสิทธิต่างๆ	1	1.7
- นำเงินที่เก็บเอาไว้มาใช้อย่างประหยัด	3	5.0
- ไม่ได้ทำอะไรเพราะสับสน	6	10.0
- ไม่ได้แก้ปัญหา รอให้ทางโรงแรมช่วยเหลือ	1	1.7
- รวมกลุ่มเพื่อนปรึกษาปัญหากันในการทำงาน	4	6.7
- รวมกลุ่มเพื่อน ๆ เพื่อขอเงินทดแทนการถูกเลิกจ้าง	2	3.3
- ไปอบรม เพื่อให้มีเงินใช้จ่ายแต่ละวัน	2	3.3
รวม	60	100.0

ตารางที่ 4.19 หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ และโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือแรงงานที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ

หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ	จำนวน (n= 125)	ร้อยละ
- ภาครัฐ	85	68.0
- นายจ้าง	50	40.0
- องค์กรพัฒนาเอกชน	30	24.0
- อื่นๆ (เช่น กลุ่มองค์กรทางสังคม)	4	3.2
ประเภทโครงการความช่วยเหลือจากรัฐ		
- โครงการสงเคราะห์อาหาร	17	13.6
- โครงการสงเคราะห์เครื่องนุ่งห่ม	28	22.4
- โครงการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัย	3	2.4
- โครงการสงเคราะห์การจัดหางาน	20	16.0
- โครงการค่าชดเชยการว่างงาน	61	48.8
- โครงการเข้ารับการรักษาพยาบาลโดย ไม่เสียค่าใช้จ่าย	7	5.6
- โครงการเงินทดแทนการขาดรายได้		
ระหว่างรอรองาน	24	19.2
- โครงการการจ้างงานเร่งด่วน	8	6.4
- โครงการอื่น ๆ	3	2.4

ตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับชุมชนหลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
- ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น	44	35.2
- ต่างคนต่างอยู่	50	40
- สนิทสนิมกันมากขึ้น	11	8.8
- อื่น ๆ (ไม่ต้องการนำความทุกข์ให้คนอื่น และ ไม่มีเวลาพูดคุย)	20	16
รวม	125	100

ตารางที่ 4.21 ปัญหาภายในครอบครัวและแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ

ปัญหาภายในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มีปัญหา	56	44.8
- มีปัญหา	69	55.2
รวม	125	100.0
● ประเภทปัญหา และรายละเอียดปัญหา		
- ปัญหาครอบครัว	14	20.3
- ปัญหาค่าครองชีพและเศรษฐกิจ	32	46.4
- ปัญหาการได้รับความช่วยเหลือและการทำงาน	7	10.1
- ปัญหาด้านสังคมและสุขภาพจิต	16	23.2
รวม	69	100.0
1. ด้านครอบครัว		
- แยกกันอยู่กับสามีเพื่อหาอาชีพใหม่ ทำให้ความสัมพันธ์ห่างเหิน	7	50.0
- มาอาศัยกับพ่อแม่ และ ไม่มีงานทำ ทำให้เพิ่ม ภาระด้านการเงิน		
ภายในครอบครัว	3	21.5
- ไม่มีใครเลี้ยงดูบุตร เพราะออกไปทำงานทั้งสามีและภรรยา	1	7.1
- สามีมีรายได้น้อยไม่แน่นอน	1	7.1
- ขาดแคลนทุนการศึกษาบุตร โดยอยากให้รัฐช่วยเรื่อง		
ทุนการศึกษาบุตร	2	14.3
รวม	14	100.0

ตารางที่ 4.21 ปัญหาภายในครอบครัวของแรงงานไทยที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ (ต่อ)

ปัญหาภายในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
2. ด้านค่าครองชีพ และเศรษฐกิจ		
- รายได้นอกเหนือจากเงินเดือนน้อยลง	3	9.4
- รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	14	43.8
- ว่างงานไม่มีรายได้	7	21.8
- หนี้สินเพิ่มขึ้น เนื่องจากไม่มีเงินชำระ	8	25.0
รวม	32	100.0
3. ด้านการได้รับความช่วยเหลือและการทำงาน		
- ต้องการ ได้งานทำที่มั่นคง	1	14.3
- ไม่ได้รับการช่วยเหลือเลย	1	14.3
- ได้รับการช่วยเหลือไม่ทั่วถึง	3	42.8
- การช่วยเหลือซ้ำซ้อน	2	28.6
รวม	7	100.0
4. ด้านสังคมและสุขภาพจิต		
- ดกงานทำให้สุขภาพจิตเสีย	4	25.0
- สุขภาพจิตเสีย มีหนี้สินและไม่มียานทำที่มั่นคง	12	75.0
รวม	16	100.0

4.3 อุปสรรคในการขอความช่วยเหลือของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

อุปสรรคในการขอความช่วยเหลือของแรงงานเมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัย โดยเริ่มตั้งแต่

1) ปัจจัยส่วนบุคคล จะเห็นว่าปัจจัยนี้ประเด็นที่เป็นอุปสรรคมากคือ ความไม่เชื่อมั่นที่มีต่อการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ แรงงานไม่เข้าใจสิทธิของตนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และความไม่เข้าใจสิทธิของตนตามกฎหมายประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน ซึ่งอุปสรรคที่กล่าวถึงนี้แรงงานมีความเห็นแตกต่างกันน้อย ส่วนความเกรงกลัวอิทธิพลต่อนายจ้างมีอุปสรรคปานกลาง อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมแล้วปัจจัยด้านนี้เป็นอุปสรรคในการขอความช่วยเหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.49

2) ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ ซึ่งปัญหาที่เป็นอุปสรรคมากคือ การให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องสิทธิที่พึงจะได้รับไม่เพียงพอ และแรงงานมีความเห็นต่ออุปสรรคนี้แตกต่างกันน้อย ส่วนปัญหาด้านอื่น ๆ อยู่ในอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐไม่มีมนุษยสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่รัฐไม่มีความเต็มใจในการให้ความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่รัฐไม่มีความพร้อมด้านอัตราค่าจ้างคนและงบประมาณ และเจ้าหน้าที่รัฐมีจำนวนไม่เพียงพอ ดังนั้น ปัจจัยด้านนี้เป็นอุปสรรคระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.36

3) ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารและขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือ จากปัจจัยนี้เกิดปัญหาอุปสรรคมากที่สุด คือ การขอรับความช่วยเหลือมีขั้นตอนมากและล่าช้า ส่วนการไม่ทราบข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐและช่องทางในการขอรับความช่วยเหลือไม่เพียงพอ เป็นอุปสรรคอยู่ในระดับมาก สำหรับการไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เป็นอุปสรรคระดับปานกลาง ฉะนั้น สรุปปัจจัยนี้เป็นอุปสรรคต่อการขอความช่วยเหลือของแรงงานอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 3.86

กล่าวโดยสรุปภาพรวมอีกครั้งว่า อุปสรรคในการขอความช่วยเหลือของแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ ซึ่งปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารและขั้นตอนในการให้ความช่วยเหลือเป็นอุปสรรคอยู่ในระดับมาก และความเห็นของแรงงานที่มีต่อปัจจัยนี้มีความแตกต่างกันน้อย สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่เป็นอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง และความเห็นของแรงงานที่มีต่อสองปัจจัยที่กล่าวถึงนี้มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก

ตารางที่ 4.22 อุปสรรคในการขอความช่วยเหลือของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

อุปสรรคในการขอความช่วยเหลือ	ระดับอุปสรรค					N	X	Std.	ระดับอุปสรรค
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เป็นอุปสรรค				
1. ปัจจัยส่วนบุคคล									
- ความไม่เข้าใจในสิทธิของตนเองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน	51 (40.8)	23 (18.4)	16 (12.8)	21 (16.8)	14 (11.2)	125	3.61	1.44	อุปสรรคมาก
- ความไม่เข้าใจในสิทธิของตนเองตามกฎหมายประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน	49 (39.2)	21 (16.8)	23 (18.4)	21 (16.8)	11 (8.8)	125	3.61	1.38	อุปสรรคมาก
- การเกรงกลัวอิทธิพลของนายจ้าง	22 (17.6)	20 (16.0)	16 (12.8)	22 (17.6)	45 (36.0)	125	2.62	1.53	อุปสรรคปานกลาง
- ความไม่เชื่อมั่นในการแก้ปัญหาของเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ	64 (51.2)	28 (22.4)	20 (16.0)	9 (7.2)	4 (3.2)	125	4.11	1.12	อุปสรรคมาก
รวม							3.49	1.37	อุปสรรคปานกลาง
2. ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่									
- เจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่มีมนุษย์สัมพันธ์ในการให้ความช่วยเหลือ	30 (24.0)	28 (22.4)	36 (28.8)	24 (19.2)	7 (5.6)	125	3.40	1.20	อุปสรรคปานกลาง
- เจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่มีความเต็มใจในการให้ความช่วยเหลือ	32 (25.6)	29 (23.2)	33 (26.4)	22 (17.6)	9 (7.2)	125	3.42	1.25	อุปสรรคปานกลาง
- เจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่มีความพร้อมด้านอัตรากำลังคนและงบประมาณ	24 (19.2)	29 (23.2)	28 (22.4)	22 (17.6)	22 (17.6)	125	3.09	1.37	อุปสรรคปานกลาง
- เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีจำนวนไม่เพียงพอ	18 (14.4)	32 (25.6)	25 (20.0)	29 (23.2)	21 (16.8)	125	2.98	1.32	อุปสรรคปานกลาง
- เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องสิทธิที่พึงจะได้รับไม่เพียงพอ	48 (38.4)	36 (24.8)	26 (20.8)	10 (8.0)	5 (4.0)	125	3.90	1.13	อุปสรรคมาก
รวม							3.36	1.25	อุปสรรคปานกลาง

ตารางที่ 4.22 อุปสรรคในการขอความช่วยเหลือของแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ (ต่อ)

อุปสรรคในการขอความช่วยเหลือ	ระดับอุปสรรค					N	X̄	Std.	ระดับอุปสรรค
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เป็นอุปสรรค				
3. ปัจจัยด้านการติดต่อและขั้นตอนในการให้ความช่วยเหลือ									
- ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการ	40 (32.3)	28 (22.6)	30 (24.2)	21 (16.9)	5 (4.0)	124	3.62	1.21	อุปสรรคมาก
- ช่องทางในการติดต่อขอรับการช่วยเหลือไม่เพียงพอ	47 (37.9)	36 (29.0)	27 (21.8)	10 (8.1)	4 (3.2)	124	3.90	1.10	อุปสรรคมาก
- ไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่	34 (27.4)	29 (23.4)	28 (22.6)	20 (16.1)	13 (10.5)	124	3.41	1.33	อุปสรรคปานกลาง
- การขอรับความช่วยเหลือมีขั้นตอนมากและล่าช้า	84 (67.7)	29 (23.4)	5 (4.0)	4 (3.2)	2 (1.6)	124	4.52	0.85	อุปสรรคมากที่สุด
รวม							3.86	1.12	อุปสรรคมาก

4.4 อุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการ

อุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการ โดยศึกษาข้อมูลจากแต่ละกลุ่มหลักหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าหน้าที่แรงงานจังหวัด นายอำเภอและ/หรือผู้นำท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ประธานสมาพันธ์โรงแรม และ นายจ้างและ/หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนายจ้าง ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ส่วนนี้ใช้วิธีการพรรณนาด้วยการอาศัยมุมมองด้านการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการนำเสนอข้อมูลส่วนนี้ ผู้วิจัยจะเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละภาคส่วนหรือแต่ละกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายจังหวัด ดังนี้

4.4.1 เจ้าหน้าที่แรงงานจังหวัดพังงา

4.4.1.1 สถานการณ์ด้านแรงงาน และภาพรวมความเสียหาย

แรงงานจังหวัดพังงาและนักวิชาการแรงงาน ให้สัมภาษณ์ว่า พังงาเป็นจังหวัดที่ได้รับความเสียหายสูงสุด ทั้งชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนรวมทั้งธุรกิจด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่เขาหลักธุรกิจโรงแรมปิดกิจการเกือบทั้งหมด ทำให้การฟื้นตัวค่อนข้างล่าช้า สำหรับแรงงานส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดพังงา ประมาณร้อยละ 60-70 สำหรับที่เหลือเป็นคนในพื้นที่ภาคใต้แถบจังหวัดใกล้เคียง ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีน้อยมาก

ทั้งนี้หากพิจารณาข้อมูลเชิงสถิติที่เจ้าหน้าที่แรงงานจังหวัดสำรวจไว้รายงานว่า จำนวนสถานประกอบการทุกประเภทภายในจังหวัดมีทั้งสิ้น 986 แห่ง มีลูกจ้างรวม 12,305 คน และจากสถานประกอบการทั้งหมดประสบภัย 186 แห่ง มีลูกจ้างรวม 5,256 คน แต่รับแจ้งประสบภัย 4,117 คน ซึ่งข้อมูลนี้ไม่ได้แยกเป็นแต่ละประเภทธุรกิจให้เห็นเด่นชัด สำหรับผลกระทบที่แรงงานได้รับสามารถพิจารณาเป็น 2 ด้านหลักคือ 1) ด้านตัวของผู้ใช้แรงงาน ได้แก่ บาดเจ็บ เสียชีวิต สูญหาย และว่างงาน และ 2) ด้านทรัพย์สิน เช่น บ้าน พื้นที่ทำกิน รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น จากผลกระทบที่ได้กล่าวถึงสิ่งที่มีปัญหามากที่สุดและค่อนข้างต่อเนื่องคือตัวของผู้ใช้แรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการว่างงาน ซึ่งได้ส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อการดำรงชีวิตของแรงงานทั้งปัจจุบันและอนาคตค่อนข้างหนัก กล่าวคือ ก่อนเกิดภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิแรงงานส่วนใหญ่มีหนี้สินทั้งจากเงินกู้ยืมในระบบและบัตรเครดิตเป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูง เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้ส่วนมากเป็นวัยกำลังสร้างฐานะ เช่น นำเงินมาซื้อบ้าน รถ ก่อนประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิคนในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ดำรงอยู่ได้จากค่าธรรมเนียมในการให้บริการ (service charge) เป็นหลัก ทำให้คนหนุ่มสาวในเขาหลักและพื้นที่ใกล้เคียงพลิกผันตนเองมาทำงานภาคบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจโรงแรม เนื่องจากพื้นที่เขาหลักมีนักท่องเที่ยว

ชาวต่างชาติเข้ามาพักก่อนข้างมาก และนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ยินดีจ่ายค่าบริการในอัตราค่อนข้างสูง ขอเพียงให้ได้รับการบริการที่ประทับใจ เมื่อหลังประสบภัยแรงงานส่วนใหญ่สิ้นเนื้อประดาตัว และมีหน้าจ้ำยังประสบปัญหาการว่างงานขึ้นอีกจึงทำให้ แรงงานต้องคืนรนค่อนข้างสูงในการหารายได้มาเลี้ยงชีพ เพื่อให้สามารถมีเงินมาใช้จ่ายสำหรับซื้ออาหารในแต่ละวัน

แรงงานส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่เกิดเหตุคงที่กล่าวไว้ข้างต้น และเมื่อโรงแรมบางส่วนเริ่มเปิดดำเนินการทำให้ขาดแคลนแรงงานที่จะเข้าสู่ระบบ สำหรับแรงงานนอกพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่างจังหวัด และต่างภาคยังไม่กล้าตัดสินใจจะมาทำงาน ดังนั้นจึงเหลือแรงงานในพื้นที่เท่านั้นที่พอจะรองรับต่อการเปิดดำเนินการใหม่ได้ ด้วยสาเหตุเช่นนี้ทางองค์กรภาครัฐและเอกชนจึงจัดโครงการฝึกอบรมความรู้ และทักษะด้านโรงแรมให้กับคนในพื้นที่ก่อนที่จะเข้าสู่สถานประกอบการ

4.4.1.2 ปัญหาที่แรงงานประสบ และการให้ความช่วยเหลือ

ปัจจุบันปัญหาที่แรงงานประสบอย่างต่อเนื่อง สามารถสรุปได้ 5 ลักษณะ คือ

(1) ปัญหาการว่างงาน มีสาเหตุจาก 1) แหล่งจ้างงานในภาคโรงแรมและท่องเที่ยวฟื้นตัวน้อยมากหรือแทบจะไม่ฟื้นตัวเลย โดยมีสาเหตุจากอัตราแขกเข้าพักภายในโรงแรมมีน้อยมาก จึงทำให้ผู้ประกอบการมีความต้องการแรงงานน้อยด้วยเช่นกัน 2) ลูกจ้างบางส่วนไม่ต้องการเดินทางไปทำงานต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่แต่งงานและมีลูกเนื่องจากเกรงว่าจะเกิดปัญหาครอบครัวขึ้นในอนาคต จึงทำให้แรงงานกลุ่มนี้ยังคงรอทำงานพื้นที่ต่อไป

สำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นข้างต้นคือ จัดฝึกอบรมอาชีพอิสระตามความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เช่น หลักสูตรวิทยาการธุรกิจ และอบรมผู้ประกอบการรายย่อยหลักสูตร Get Ahead หลักสูตรเหล่านี้ซึ่งงบประมาณขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (ILO.) วัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อรองรับการฟื้นตัวของธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยว และการประกอบอาชีพใหม่ ทั้งนี้การจัดฝึกอบรม ได้ข้อสังเกตว่า แรงงานที่มีอายุการทำงานค่อนข้างนาน หากคิดจะไปเป็นผู้ประกอบการทันทีเมื่อจบหลักสูตรก็มีโอกาสประสบความสำเร็จได้น้อยมาก เนื่องจากขณะที่แรงงานทำงานอยู่ในโรงแรมเป็นงานเน้นทักษะตามความชำนาญเฉพาะด้านและ/หรือทำงานตามคำสั่ง หรือตามคำแนะนำของผู้จัดการเป็นหลัก และหากจะเป็นผู้ประกอบการทักษะด้านการตลาด และการจัดการยังมีน้อย รวมถึงขาดแคลนด้านเงินทุนอีกด้วย

โดยสรุปแม้ช่วยเหลือแรงงานด้านการประอาชีพก็ไม่เพียงพอกับความ ต้องการ และไม่สามารถแก้ปัญหาการว่างงานได้อย่างยั่งยืน เนื่องจาก 1) องค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือมีความต่อเนื่องน้อย เพราะจะยุติเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาโครงการ บางครั้งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดทักษะน้อยหรืออาจแทบไม่เกิดเลยที่จะนำไปปฏิบัติจริงได้ 2) การช่วยเหลือ

ครอบคลุมลูกจ้างที่ประสบภัยจริง ๆ น้อยมาก เนื่องจากบางส่วนกลับภูมิลำเนาจึงไม่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการฝึกอาชีพ และ 3) งบประมาณของภาครัฐมีจำนวนจำกัด และเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนลูกจ้างที่ประสบภัยถือว่าเพียงพอน้อยมาก

(2) ปัญหาด้านหนี้สิน จากที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าแรงงานส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบและจากบัตรเครดิตก่อนประสบภัยพิบัติจากคลื่นยักษ์สึนามิอยู่แล้ว ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากนำเงินมาผ่อนบ้าน และรถ ฉะนั้นทางภาครัฐมองว่า หากคนมีงานทำจะทำให้มีหนี้สินลดลงหรืออาจจะบรรเทาได้ในระดับหนึ่งหรืออย่างน้อยที่สุดก็จะควบคุมไม่ให้เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงมีโครงการต่าง ๆ ขึ้นดังนี้ 1) โครงการจ้างงานเร่งด่วนขึ้น โดยแบ่งระยะโครงการออกเป็นดังนี้ ระยะที่ 1 โดยมีระยะการจ้างตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม – 30 มิถุนายน 2548 เป้าหมายการรับจำนวน 7,000 คน ผลการจ้างงาน 8,411 คน และระยะที่ 2 เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม- 30 กันยายน 2548 2) โครงการบริการจัดหางานเคลื่อนที่ โดยมีเป้าหมาย 9,800 คน รับลงทะเบียนสมัครงาน 3,376 คน บรรจุงาน 868 คน และ 3) โครงการบริการเคลื่อนย้ายแรงงาน เป้าหมาย 350 คน รับลงทะเบียนผู้สมัคร 30 คน บรรจุงาน 27 คน

(3) ปัญหาด้านสุขภาพจิต แรงงานที่มีปัญหาด้านจิตใจ เกิดจากประสบเหตุการณ์ 2 ลักษณะคือ 1) กลุ่มคนที่อยู่ในเหตุการณ์และเห็นคนอื่น ๆ เสียชีวิต จนกระทั่งจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วทำให้ตนเองรู้สึกกลัว และ 2) กลุ่มที่คนในครอบครัวเสียชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสูญเสียเกือบทั้งครอบครัว ซึ่งกลุ่มหลังนี้ลักษณะที่แสดงออกคือ แยกตัวออกจากสังคมมีอาการเหม่อลอย

(4) ปัญหาด้านสิทธิเกี่ยวกับสภาพการจ้างงาน ซึ่งประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ 1) แรงงานถูกเลิกจ้าง เนื่องจากสถานประกอบการได้รับความเสียหายจนไม่สามารถประกอบกิจการต่อไปได้ โดยลูกจ้างไม่ได้รับค่าชดเชย ตามสิทธิพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และ 2) แรงงานถูกนายจ้างค้างจ่ายค่าจ้าง ซึ่งปัญหาด้านนี้ทางแรงงานจังหวัดได้ดำเนินการ คือ 1) รับเรื่องราวร้องทุกข์ลูกจ้าง กรณีค่าจ้างค้างจ่าย ค่าชดเชย ลูกจ้างยื่นคำร้อง 258 คน นายจ้าง 28 ราย จำนวนเงิน 3,847,463.40 บาท ผลการดำเนินการคือ ลูกจ้างถอนคำร้อง 56 คน 11 แห่ง 1,476,719 บาท 2) วินิจฉัยลูกจ้างได้รับเงิน 110 คน 16 แห่ง 701,166.60 บาท 3) ออกคำสั่งไม่มีสิทธิ 71 คน 1 แห่ง 1,310,027.40 บาท 4) ดำเนินคดี 21 คน 4 แห่ง 100,047.50 บาท ทั้งนี้มีสถานประกอบการ 4 แห่ง ที่มีการดำเนินการมากกว่า 1 กรณี หากพิจารณาด้านความพึงพอใจของแรงงานในมุมมองของภาครัฐเกี่ยวกับการแก้ปัญหาหรือการให้ความช่วยเหลือของภาครัฐแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า มีทั้งกลุ่มที่พอใจและไม่พอใจโดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็นแตกต่างกัน คือ 1) ลูกจ้างประมาณร้อยละ 99 พอใจในการช่วยเหลือของสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดพังงา อีกร้อยละ 1 ไม่

พึงพอใจ เนื่องจากล่าช้าและได้รับเงินไม่เต็มสิทธิตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
 2) กลุ่มที่มีสิทธิได้รับเงินตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน 2541 และได้รับเงินไปตามสิทธิ (เงินสงเคราะห์) จะพอใจ และ 3) กลุ่มที่มีสิทธิได้รับเงินตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน 2541 แต่ไม่ได้รับเงินสงเคราะห์ไม่เกิน 60 เท่า ของค่าจ้างรายวันขั้นต่ำ ซึ่งจริง ๆ แล้วสิทธิของลูกจ้างมีมากกว่า ดังที่ได้กล่าวมานี้ จึงทำให้แรงงานกลุ่มนี้จะไม่ค่อยพอใจ

สำหรับโรงแรมที่ทางแรงงานจังหวัดเข้าไปให้ความช่วยเหลือแรงงาน

ดังปรากฏรายละเอียด คือ

- (1) โรงแรม เลอเมอร์เดียน เขาหลัก บีช แอนด์ สปา รีสอร์ท ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ จ่ายเงินสงเคราะห์ให้ตามสิทธิ แต่ไม่เกินรายละ 8,700 บาท
- (2) โรงแรมวานบุรี ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ จ่ายเงินสงเคราะห์ให้ตามสิทธิ แต่ไม่เกินรายละ 8,700 บาท
- (3) โรงแรมเขาหลัก เบย์ฟรอนท์รีสอร์ท เหตุการณ์เกิดขึ้นคือ ลูกจ้างยื่นคำร้อง แต่โรงแรมปฏิเสธโดยอ้างเหตุผลวิสัย ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ จึงออกคำสั่งให้จ่ายตามคำร้อง และจ่ายเงินสงเคราะห์ตามสิทธิ
- (4) โรงแรม เขาหลักลาгуน่า ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ พิจารณานุมัติเงินสงเคราะห์
- (5) โรงแรม เขาหลักบันคาริ ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ พิจารณานุมัติเงินสงเคราะห์
- (6) โรงแรมบ้านเขาหลัก ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ พิจารณานุมัติเงินสงเคราะห์
- (7) โรงแรมเขาหลักทรอปิคาน่า บีช รีสอร์ท ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ คือ จ่ายเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือ แต่ไม่เกิน 60 เท่าของค่าจ้างขั้นต่ำรายวันในพื้นที่ที่ลูกจ้างทำงานอยู่
- (8) โรงแรม บางสัก บีช รีสอร์ท (บริษัท ภูเก็ตพัฒนา จำกัด) ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ จ่ายเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือ แต่ไม่เกิน 60 เท่าของค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน
- (9) โรงแรมบางเนียงบีชรีสอร์ท (บริษัท บางเนียงบีชรีสอร์ท จำกัด) ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ จ่ายเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือ แต่ไม่เกิน 60 เท่าของค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน

4.4.1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิด้านเศรษฐกิจของทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง ดังมีรายละเอียดของปัญหาคือ

(1) ไม่สามารถจ่ายค่าชดเชยให้กับลูกจ้างได้เต็มสิทธิที่พึงจะได้รับ เนื่องจากกฎหมายกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างสามารถจ่ายได้จากอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ณ วันเกิดเหตุ 60 เท่า ส่วนที่เหลือให้นายจ้างเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนใหญ่นายจ้างมีศักยภาพในการจ่ายน้อย หรือบางสถานประกอบการแทบไม่จ่ายเลยเพราะพวกเขาได้รับความเสียหายค่อนข้างหนักและรุนแรง

(2) เกิดความล่าช้าในการตรวจสอบสิทธิและจ่ายประโยชน์ทดแทน มีสาเหตุจากนายจ้างยังไม่แจ้งขึ้นทะเบียนประกันตนหรือแจ้งล่าช้ากว่ากำหนด

(3) นายจ้างให้ความร่วมมือน้อยมากในการให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับลูกจ้าง ทั้งนี้เนื่องจากนายจ้างเข้าใจผิดว่ากองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง จะเรียกเก็บเงินที่ได้จ่ายให้ลูกจ้างไปแล้วคืนกลับให้กับนายจ้าง ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว การจ่ายเงินจำนวนนี้เป็นทำให้เปล่าเมื่อเป็นดังที่กล่าวถึงแรงงานจังหวัดจึงแก้ปัญหา โดยประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนายจ้าง แต่ภาครัฐก็ไม่ได้ติดตามผลว่าหลังจากประชาสัมพันธ์แล้วนายจ้างจะเข้าใจเงื่อนไขดังกล่าวไว้เพิ่มขึ้นกว่าเดิมหรือไม่

(4) การแสวงหาพยานหลักฐานด้านเอกสารต่าง ๆ เพื่อประกอบการให้ความช่วยเหลือมีความยากลำบาก เนื่องจากเอกสารสูญหายในวันเกิดเหตุคลื่นยักษ์สึนามิ ดังนั้นจึงแก้ปัญหาโดย 1) ใช้พยานบุคคลที่เชื่อถือได้แทนพยานเอกสาร และ 2) ใช้หลักฐานจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและสามารถยืนยันได้ ส่วนใหญ่การตรวจสอบครั้งนี้ใช้หลักฐานของสำนักงานประกันสังคม

(5) ลูกจ้างตายหรือสูญหายโดยไม่มีใบมรณะบัตร จะได้รับการให้ความช่วยเหลือช้าและค่อนข้างยากลำบาก ฉะนั้นทางแรงงานจังหวัดจึงแนะนำให้ทายาทหรือญาติรอจนกว่าจะมีใบมรณะบัตรหรือคำสั่งศาล

4.4.2 เจ้าหน้าที่แรงงานจังหวัดภูเก็ต

4.4.2.1 สถานการณ์ด้านแรงงาน และภาพรวมความเสียหาย

แรงงานจังหวัดภูเก็ตและนักวิชาการแรงงาน ให้สัมภาษณ์ว่า พื้นที่ในจังหวัดภูเก็ตที่ได้รับความเสียหายรุนแรงคือ หาดกะรน หาดกะตะ ป่าตอง กมลา ส่วนหาดอื่น ๆ ได้รับความเสียหายรองลงมา คือ อ่าวฉลอง และหาดราไวย์ ซึ่งความเสียหายส่วนใหญ่เป็นกิจการอยู่ในภาคธุรกิจบริการ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร และบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

แรงงานจังหวัด กล่าวว่า ก่อนประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ ในจังหวัดภูเก็ตมีจำนวนสถานประกอบการทุกประเภททั้งสิ้น 5,851 คน จำนวนลูกจ้าง 90,226 คน เมื่อหลังประสบภัยจำนวนลูกจ้างที่ได้รับความเดือดร้อนประมาณ 17,270 คน จาก 98 สถานประกอบการ แรงงานขอรับความช่วยเหลือเบื้องต้นเพียง 3,700 คน สถานประกอบการหยุดกิจการชั่วคราวจำนวน 22 แห่ง ลูกจ้างที่เกี่ยวข้องจำนวน 3,058 คน เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้สถานประกอบการต้องปรับเปลี่ยนสภาพการจ้าง โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น บางแผนกจ่ายค่าจ้างเพียงร้อยละ 50 ลักษณะการทำงานให้หมุนเวียนกันหยุด โดยมีการหยุดงานบางส่วน ซึ่งการหยุดงานนี้บางแห่งจ่ายค่าจ้างและบางแห่งไม่จ่ายค่าจ้าง หรือสลับกันมาทำงาน 15 วัน หยุดงาน 15 วัน โดยจ่ายค่าจ้างเฉพาะวันที่มาทำงาน ลดจำนวนลูกจ้างโดยการเลิกจ้างบางส่วน และลูกจ้างบางส่วนส่งกลับภูมิลำเนาประมาณ 318 คน จาก 27 จังหวัด บรรจูลูกจ้างทำงานใหม่ 19 คน ขึ้นทะเบียนว่างงาน 156 คน จ่ายเงินกองทุนประกันสังคม 40 ราย จากข้อมูลสถิติที่รายงานนี้ผู้ให้สัมภาษณ์สรุปว่า ปัญหาการว่างงานในจังหวัดภูเก็ตมีความรุนแรงน้อยกว่าจังหวัดกระบี่ และพังงา เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตพื้นตัวทางเศรษฐกิจค่อนข้างเร็ว

ภูมิหลังของแรงงานในภาคโรงแรมส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัด ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า คนจังหวัดภูเก็ตไม่นิยมทำงานด้านโรงแรมในจังหวัดของตนเอง ดังนั้นเมื่อสถานประกอบการเปิดดำเนินการจึงประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน จึงทำให้ต้องสรรหาแรงงานจากภาคอีสานมาบางส่วน

4.4.2.2 ปัญหาที่แรงงานประสบ และการให้ความช่วยเหลือ

โรงแรมในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่ได้รับความเสียหายเกี่ยวกับตัวอาคาร ทรัพย์สิน ระบบคอมพิวเตอร์ และไฟฟ้า เป็นต้น สำหรับการสูญเสียหรือการบาดเจ็บเกี่ยวกับตัวของพนักงานมีน้อยมาก ผู้เสียชีวิตหรือบาดเจ็บบางรายเป็นการประสบอันตรายที่ไม่ใช่เกิดจากการทำงาน สถานประกอบการบางส่วนที่สามารถเปิดดำเนินการได้ยังคงให้ลูกจ้างมาทำงานตามปกติ ทั้งนี้เพื่อบริการลูกค้า ส่วนบางสถานประกอบการให้แรงงานช่วยกันทำความสะอาดภายในสถานประกอบการ เพราะไม่ต้องการเลิกจ้างแรงงานกลุ่มที่เหลืออยู่

อย่างไรก็ตาม ลูกจ้างที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการจ้างงานส่วนใหญ่เกิดจากโรงแรมที่ได้รับความเสียหายค่อนข้างรุนแรง เช่น เจ้าของสถานประกอบการเสียชีวิต และอาคารเสียหายเกือบทั้งหมด ปัญหาที่ลูกจ้างประสบลักษณะเดียวกัน คือ ปัญหาด้านสิทธิเกี่ยวกับสภาพการจ้างงาน ซึ่งประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) นายจ้างหยุดกิจการชั่วคราวเพราะเหตุสุดวิสัย โดยลูกจ้างไม่ได้เงินจากนายจ้าง บางกรณีนายจ้างเสียชีวิต เพราะเหตุภัยพิบัติจากคลื่นยักษ์สึนามิ โดยลูกจ้างไม่ได้รับเงินใด ๆ จากนายจ้าง 2) ลูกจ้างถูกปลดออกจากงาน ลดเงินเดือน ลดค่าจ้าง และลดเงินค่าบริการ ซึ่งสภาพการจ้างงานที่เกิดขึ้นนี้ มีลูกจ้างมาร้องทุกข์จำนวน 2,109 คน และ

ดำเนินการให้ได้รับสิทธิประโยชน์จำนวน 1,853 คน และใกล้เคียงให้ลูกจ้างได้สิทธิตามกฎหมายกรณีเลิกจ้างจำนวน 50 คน

จากสภาพการจ้างงานที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ทางแรงงานจังหวัดได้นัดประชุมชี้แจง สหภาพแรงงาน และชมรมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย จำนวน 18 แห่ง และสมาชิกชมรมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทยจำนวน 60 คน เพื่อปรึกษาหารือร่วมกัน อันจะนำไปสู่การลดความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยมีข้อสรุปดังนี้ 1) กรณีนายจ้างที่หยุดกิจการชั่วคราวเพื่อซ่อมบำรุงหรือปรับปรุงกิจการจะไม่มีนโยบายการลดพนักงาน แต่จะให้พนักงานช่วยกันทำความสะอาดสถานประกอบการแทน และ 2) เจ้าหน้าที่แรงงานจังหวัดได้ให้แนวทางในการประนีประนอมและร่วมมือกันแก้ปัญหา ตามมาตรการบรรเทาการเลิกจ้างให้ทั้งนายจ้างและลูกจ้างยึดถือปฏิบัติ เรื่องการให้ความช่วยเหลือประเด็นที่ลูกจ้างพอใจ คือ 1) เงินสงเคราะห์ช่วยเหลือลูกจ้าง เพราะสามารถบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ลูกจ้างได้เบื้องต้น 2) ส่งกลับภูมิลำเนา 3) รับเงินจากกองทุนเงินทดแทน และ 4) ใช้สิทธิกรณีว่างงาน ทั้งนี้ แรงงานจังหวัดเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือที่จัดให้กับลูกจ้างเพียงพอแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือลูกจ้าง (30 เท่า หรือ 60 เท่า x168 บาท หรือ 173 บาท อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ) ได้รับเงินประกันระหว่างว่างงาน การจ้างงานวันละ 175 บาท และฝึกอาชีพให้แก่ลูกจ้าง การให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานนั้น ทางแรงงานจังหวัดมีความเห็นว่าเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่ลูกจ้างเสียชีวิตก็ให้ทายาทได้รับเงินจากกองทุนเงินทดแทน

สำหรับโรงแรมที่ทางแรงงานจังหวัดเข้าไปให้ความช่วยเหลือแรงงานดังปรากฏรายละเอียด คือ

- (1) โรงแรมป่าดอง รีสอร์ท โฮเทล (กรณี หยุดกิจการชั่วคราวเพราะเหตุภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ) ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ คือ จ่ายเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือลูกจ้างจำนวน 293 คน คนละ 5,040 บาท
- (2) โรงแรมกมลลาเบย์ เทอร์เรซ รีสอร์ท (กรณี นายจ้างเลิกกิจการเพราะเหตุภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ) ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ คือ จ่ายเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือลูกจ้าง 21 คน เป็นเงิน 217,158 บาท
- (3) โรงแรมคอมฟอร์ทรีสอร์ท ป่าดอง (กรณีนายจ้างเลิกกิจการเพราะเหตุภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ) ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ คือ จ่ายเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือลูกจ้าง 49 คน เป็นเงิน 467,100 บาท

(4) โรงแรมทุก ๆ แห่งในจังหวัดภูเก็ต ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ

1) ลูกจ้างใช้สิทธิกรณีว่างงานกว่า 4,000 คน 2) จัดหน่วยแพทย์ออกให้บริการ 3) ตรวจสอบข้อมูลให้สำนัก นายกรัฐมนตรี เพื่อจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยคนละ 2,000 บาท 4) ประสานงานกับการบินไทยส่งแรงงานผู้ประสบภัยกลับภูมิลำเนา 521 คน และ 5) วินิจฉัยจ่ายเงินทดแทนให้แก่ผู้มีสิทธิและทายาท

4.4.2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหา

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือแรงงานส่วนใหญ่เกิดขึ้น

ระยะแรก ๆ ที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ ซึ่งสามารถสังเขปได้ดังนี้

(1) ลูกจ้างยื่นเรื่องคำร้องขอรับเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือลูกจ้าง โดยไม่ทราบ

ขั้นตอนการดำเนินการ ทำให้เกิดความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือ

(2) ลูกจ้างที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมาขอรับเงินสงเคราะห์มีเอกสารที่ใช้

ประกอบในการยื่นคำขอรับเงินสงเคราะห์ไม่เพียงพอหรือไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ต้องประสานงานไปยังแรงงานที่ภูมิลำเนาเดิมเพื่อส่งเอกสารให้เพิ่มเติม

(3) ลูกจ้างบางส่วนไม่ได้รับสิทธิจากกองทุนประกันสังคม เนื่องจากก่อนเกิด

คลื่นยักษ์สึนามิ นายจ้างไม่ได้แจ้งลูกจ้างขึ้นทะเบียนประกันสังคม ซึ่งทางจังหวัดแก้ปัญหาโดยการสอบถามข้อเท็จจริงและเรียกนายจ้างมาสืบหาข้อมูล

(4) ลูกจ้างบางส่วนมาใช้สิทธิช้าช้อน เนื่องจากวันแรก ๆ ของการให้ความ

ช่วยเหลือไม่ได้ตรวจสอบสิทธิให้ละเอียดถี่ถ้วน เนื่องจากจำนวนของแรงงานที่มาใช้บริการค่อนข้างมาก แก้ปัญหาโดยการตรวจสอบบัตรประชาชน

4.4.3 เจ้าหน้าที่แรงงานจังหวัดกระบี่

4.4.3.1 สถานการณ์ด้านแรงงาน และภาพรวมความเสียหาย

พื้นที่ในจังหวัดกระบี่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิมากที่สุดคือ เกาะพีพี

ถือได้ว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของประเทศ แรงงานในธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัดประมาณร้อยละ 60-70 สำหรับคนในพื้นที่ประกอบอาชีพประมง ขายสินค้าริมหาดให้กับนักท่องเที่ยว และ บริการให้เช่าเรือสำหรับนำนักท่องเที่ยวชมธรรมชาติรอบเกาะ สาเหตุสำคัญที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ค่อยเข้ามาทำงานในธุรกิจโรงแรมเนื่องจาก 1) มีการศึกษาน้อย หากลูกหลานของครอบครัวใดไปเรียนหนังสือต่างพื้นที่แล้ว กลับมาทำงานในเกาะพีพีมีน้อยมาก หรืออาจจะแทบไม่มาเลย และ 2) ส่วนกลุ่มที่มีการศึกษาน้อยนิยมประกอบอาชีพดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

หลังประสบภัยแรงงานต่างถิ่นทั้งหมดเดินทางกลับภูมิลำเนา ส่วนคนในพื้นที่ย้ายออกไปทำงานนอกเกาะพีพี จนกระทั่งปิดเกาะเพื่อดำเนินการฟื้นฟู และปรับปรุง อย่างไรก็ตาม เมื่อกิจการโรงแรมเปิดดำเนินการมีแรงงานเข้ามาทำงานน้อยมาก เนื่องจากรู้สึกไม่มั่นคงถึงความปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ด้วยสาเหตุนี้จึงทำให้ขาดแคลนแรงงานในภาคธุรกิจโรงแรมค่อนข้างสูง ผลการสำรวจก่อนเกิดเหตุ พบว่า มีแรงงานเข้าไปทำงานที่เกาะพีพี ประมาณ 3,000 คน แต่ที่ได้ขึ้นทะเบียนกับประกันสังคมไว้ จำนวน 2,000 คน ทางจัดหางานจังหวัดเข้าไปช่วยเหลือเบื้องต้น คือ ให้ผู้ว่างงานได้มาขึ้นทะเบียนเป็นผู้ว่างงานกับจัดหางาน ขณะนี้มีผู้มาขึ้นทะเบียนแล้วกว่า 800 ราย โดยกรมจัดหางานจะดูแลบุคคลเหล่านี้กรณีพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเอกสาร และหางานใหม่ให้ทำ โดยประสานไปยังนายจ้างจังหวัดต่าง ๆ เพื่อหาดำแหน่งงานว่าง

4.4.3.2 ปัญหาที่แรงงานประสบ และการให้ความช่วยเหลือ

ผลกระทบด้านลบที่แรงงานประสบหลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิคือ

(1) ปัญหาการว่างงาน โดยมีสาเหตุจากสถานประกอบการปิดกิจการ และมีการเลิกจ้างอันเนื่องจากสถานประกอบการได้รับผลกระทบค่อนข้างรุนแรง ขึ้นต้นทางแรงงานจังหวัดได้ให้ความช่วยเหลือคือ 1) มีโครงการจ้างเร่งด่วน ซึ่งทางจังหวัดได้รับการจัดสรรได้ 6,000 อัตรา ช่วงแรก ได้รับงบประมาณ 31.72 ล้านบาท (มกราคม – มีนาคม 2548) จังหวัดกระบี่จัดจ้างได้ 6,325 ราย ดังนั้นจึงขอรับการจัดสรรเพิ่ม 400 อัตรา งบประมาณ 2.11 ล้านบาท ทั้งนี้เน้นการจ้างงานชาวบ้านหมู่เกาะพีพีเป็นหลัก โดยได้รับเดือนละจำนวน 188 คน และผู้ที่เดือนละอื่น ๆ อีก 128 คน การจ้างงานสิ้นสุดในเดือนมิถุนายน 2548 กิจกรรมที่ทำ คือ การเก็บขยะในพื้นที่จังหวัดกระบี่ โดยเฉพาะเขตอำเภอเมืองและเกาะลันตาวันละ 175 บาท จำนวน 6,584 ราย เป็นเงิน 32.96 ล้านบาท 2) โครงการสร้างอาชีพใหม่ให้ผู้ประสบภัย และ 3) โครงการฝึกอาชีพผู้ประสบภัย

(2) ปัญหาด้านสภาพจิตใจ หลังประสบภัยแล้วแรงงานรู้สึกหวาดผวากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ไม่พร้อมที่จะกลับมาทำงานอีก หรือบางส่วนก็ต้องฟื้นฟูสภาพจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่สูญเสียคนภายในครอบครัว

ทั้งนี้หากพิจารณาตามมุมมองของภาครัฐ ผู้ให้สัมภาษณ์ คิดว่าการให้ความช่วยเหลือกับแรงงานที่ผ่านมาเพียงพอแล้ว เนื่องจากกระทรวงแรงงานมีหลายแผนงานช่วยเหลือ ทั้งโครงการระยะสั้น และระยะยาว พร้อมทั้งงบประมาณการช่วยเหลือของจังหวัดแบบ CEO. และหลายหน่วยงานบูรณาการงานร่วมกันในการช่วยเหลือ และยังคงว่าแรงงานมีความพอใจต่อการให้ความช่วยเหลือในระดับที่สามารถบรรเทาความเดือดร้อนได้ และการช่วยเหลือโดย

องค์กรรวมของทุก ภาคส่วน ปัจจุบันแรงงานส่วนใหญ่สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีงานทำและที่อยู่อาศัยที่ดี พร้อมทั้งยังมีโครงการและแผนงาน ในรูปแบบงบประมาณจังหวัดแบบCEO. ช่วยเหลือ

4.3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหา

(1) ภาครัฐมีอัตรากำลังคนจำกัดและค่อนข้างน้อย จึงทำให้ตอบสนองด้านการบริการให้กับแรงงานค่อนข้างล่าช้า ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือจึงต้องถั่นกรองคนเดือนร้อนจริง ๆ และมีภาวะที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เป็นระดับแรก ๆ

(2) ถูกจ้างมาใช้สิทธิช้าช้อนในวันแรก ๆ ของการให้ความช่วยเหลือ จึงทำให้แรงงานบางส่วนที่ได้รับความเดือดร้อน ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ

4.4.4 นายอำเภอและ/หรือผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดพังงา

4.4.4.1 สถานการณ์ด้านแรงงาน และภาพรวมความเสียหาย

ผู้ให้สัมภาษณ์ เล่าว่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นพื้นที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุด บริเวณนี้เป็นแถบชายฝั่ง สำหรับพื้นที่ได้รับผลกระทบจากมหันตภัยหนักหน่วงที่สุด คือ เขาหลัก หาดนางทอง หาดบางเนียง บ้านตึกคัก แหลมปะการัง หาดบางสัก บ้านทับตะวัน และบ้านน้ำเต็ม เฉพาะอย่างยิ่งเขาหลักได้รับความเสียหายมากที่สุด โดยเริ่มตั้งแต่บริเวณชายหาดบริเวณที่ต่อเนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาหลัก แถบนี้เป็นแหล่งธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และโรงแรม ซึ่งประกอบด้วยบริษัททัวร์ โรงแรม และ รีสอร์ท รวมทั้งโครงการจัดสรรต่าง ๆ โดยรวมแล้วมีจำนวนโรงแรม รีสอร์ท ประมาณ 97 แห่ง ห้องพักรวมประมาณ 6,000 ห้อง ได้รับความเสียหายเกือบทั้งหมดประมาณ 5,500 ห้อง คิดเป็นอัตราส่วนความเสียหายคือ ร้อยละ 92 เมื่อคิดเป็นมูลค่าความเสียหายไม่ต่ำกว่า 20,000 ล้านบาท ปัจจุบันเหลือเปิดดำเนินการได้เพียง 500 ห้อง แรงงานในภาคบริการ โดยเฉพาะลูกจ้างในโรงแรมและรีสอร์ทต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ของอำเภอตะกั่วป่า ขณะเกิดเหตุแรงงานจำนวนมากได้หลบหนีความตายขึ้นไปอยู่บนภูเขาในพื้นที่เขาหลัก หลังจากนั้นก็กลับลงมาและเดินทางกลับบ้าน ส่วนแรงงานต่างจังหวัดส่วนมากเดินทางกลับภูมิลำเนาอย่างถาวร อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมแล้วระยะเวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้นประมาณ 2 ปี หลาย ๆ สถานประกอบการเริ่มเปิดดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจที่ซบเซามาก่อนหน้านาน แต่สิ่งที่ปัญหาอยู่ในคือ ขาดแคลนแรงงานในภาคบริการค่อนข้างสูง แรงงานเก่ากลับมาทำงานน้อยมาก เนื่องจากหวาดกลัว และคิดว่าภัยธรรมชาติเป็นสิ่งที่คาดการณ์ไม่ได้ ผู้ไปทำงานในพื้นที่ใหม่และปลอดภัยกว่า

จากปัญหาการขาดแคลนแรงงานดังที่กล่าวไว้ข้างต้น สิ่งที่ตามมาคือ แรงงานส่วนใหญ่แห่ไปทำงานในสถานประกอบการที่มีความสามารถในการจ่ายค่าตอบแทนสูง ซึ่งสถาน

ประกอบการเหล่านั้นเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ โดยเฉพาะ เลอ เมอริเดียน เขาหลัก สำหรับโรงแรมขนาดเล็กยังคงขาดแคลนแรงงานต่อไป

เมื่อพิจารณาด้านตัวแรงงานเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องสิทธิและปฏิกริยาที่มีต่อสิทธิของคน ผู้ให้สัมภาษณ์ มองว่า หลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิแล้ว แรงงานกล้าคิด กล้าเรียกร้อง และกล้ารวมตัวเพื่อสิทธิของคนสูงขึ้น ซึ่งเหล่านี้ผู้ให้สัมภาษณ์ มีความเห็นว่า เป็นด้านดีและถือเป็นบทเรียนที่ค่อนข้างล้ำค่ายิ่งสำหรับแรงงานในชนบท

4.4.4.2 ปัญหาที่แรงงานประสบ และการให้ความช่วยเหลือ

สำหรับผลกระทบด้านลบที่แรงงานประสบ คือ

(1) สภาพจิตใจ กล่าวคือ แรงงานในพื้นที่ส่วนหนึ่งมีสภาพจิตใจไม่พร้อมที่จะทำงาน เนื่องจากทำใจไม่ได้ต่อความสูญเสียที่เกิดขึ้น และบ่อยครั้งมีภาพหลอนในอดีตเกิดขึ้น ซึ่งคนกลุ่มนี้ได้รับความช่วยเหลือจากกระทรวงสาธารณสุขเพื่อการบำบัด และฟื้นฟูสภาพจิตใจ แต่ที่เป็นอยู่ขณะนี้คือมีความต่อเนื่องในการรักษาน้อย

(2) ด้านที่อยู่อาศัย โดยแบ่งปัญหาเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 แรงงานในพื้นที่เขาหลัก ที่ได้รับการจัดสรรด้านที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ต้องการกลับไปสร้างบ้านในพื้นที่เดิมหรือละแวกใกล้เคียง นอกจากนี้สิ่งที่เป็นอยู่คือลักษณะของที่อยู่อาศัยค่อนข้างแคบ และไม่โปร่ง และกลุ่มที่ 2 แรงงานจากต่างจังหวัดที่กลับมาทำงานอีก ต้องการได้รับการจัดสรรด้านที่อยู่อาศัย เพราะหลังจากประสบภัยคนกลุ่มนี้สิ้นเนื้อประดาตัว และเมื่อกลับมาก็ต้องลงทุนเช่าบ้าน ทั้ง ๆ ที่เป็นกลุ่มสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ค่อนข้างสูง

(3) ปัญหาด้านอาชีพและแหล่งทุนในการทำงานหากิน กล่าวคือ แรงงานในพื้นที่ที่เคยทำงานโรงแรมมาก่อนส่วนใหญ่ต้องการประกอบอาชีพเป็นของตนเอง แต่ขาดแหล่งทุนสนับสนุน สำหรับโครงการขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศที่เข้ามาจัดฝึกอบรมหรือให้ความรู้กับแรงงานในช่วงแรกนั้น ๆ ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่า กล่าวคือ ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการประกอบอาชีพ แต่ไม่ได้ให้ความรู้เรื่องการตลาดร่วมด้วย เพราะสิ่งที่เป็นปัญหาอยู่คือแรงงานไม่มีความรู้ด้านการตลาดหรือถ้ามีก็รู้น้อยมาก สุดท้ายเมื่อผลิตสินค้าออกมาก็ไม่สามารถหาแหล่งขายได้ ยกตัวอย่างเช่น การผลิตผ้าบาติก และผลิตตะกร้าสาน เป็นต้น ซึ่งมีแนวโน้มว่าอาจเลิกรวมกลุ่มกันด้วยซ้ำ เนื่องจากขายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และขายได้ไม่สม่ำเสมอ

(4) ปัญหาการแย่งชิงที่ดินและกรรมสิทธิ์ที่ดิน ขณะนี้ชาวบ้านบางส่วนเริ่มกลับเข้าไปอยู่ในพื้นที่เดิมแล้ว แต่มีหลายหมู่บ้านที่เริ่มเกิดปัญหาขัดแย้งในการอ้างสิทธิ

ครอบครัวที่คืนหลังเกิดเหตุการณ์สึนามิ เช่น พื้นที่บริเวณบ้านน้ำเค็ม อำเภอตะกั่วป่า ทั้งนี้ได้มีบริษัทเอกชนเข้าไปปักป้ายแสดงอาณาเขตการครอบครองไว้ชัดเจน

4.4.4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรคคือเกิดความล่าช้า ช้าชอนในการให้ความช่วยเหลือ และไม่ทั่วถึงกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบแท้จริง กล่าวคือ ปัญหานี้เกิดขึ้นช่วงแรก ๆ เนื่องจากประชาชนมาใช้บริการค่อนข้างมาก ซึ่งการให้ความช่วยเหลือนั้นไม่ได้แยกกลุ่มว่าเป็นกลุ่มแรงงานหรือกลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มอื่น ๆ เพียงแต่กำหนดว่าเป็นคนในพื้นที่เท่านั้น จึงทำให้กลุ่มแรงงานที่อยู่นอกพื้นที่ไม่ได้รับสิทธิ เพราะไม่มีทะเบียนบ้าน แต่สำหรับกลุ่มที่ได้สิทธิก็หาหลักฐานมายืนยันค่อนข้างนาน เนื่องจากเอกสารต่าง ๆ ได้สูญหายไปในช่วงประสบภัย

4.4.5 นายอำเภอและ/หรือผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต

4.4.5.1 สถานการณ์ด้านแรงงาน และภาพรวมความเสียหาย

จังหวัดภูเก็ต หากพิจารณาถึงพื้นที่ที่ได้รับ ความเสียหาย สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ หาดป่าตอง หาดกมลา หาดกะรน หาดกะตะ หาดกะตะน้อย หาดในยาง หาดในหาน หาดในทอน หาดไม้ขาว หาดราไวย์ อ่าวฉลอง เกาะราชาใหญ่ และรายาน้อย

จังหวัดภูเก็ตประกอบด้วยโรงแรมและรีสอร์ทจำนวนประมาณ 560 แห่ง มีห้องพักทั้งหมดประมาณ 30,000 กว่าห้อง ส่วนสถานที่ตั้งของโรงแรมที่ได้รับความเสียหายมากที่สุดคือ หาดป่าตอง ซึ่งมีโรงแรมจำนวน 212 แห่ง ห้องพักรวมประมาณ 1,000 ห้อง โดยจำนวนห้องพักที่ได้รับความเสียหายรวมประมาณ 1,500 ห้อง หากคิดมูลค่าความเสียหายทางกายภาพทั้งจังหวัดไม่ต่ำกว่า 2,000 ล้านบาท สำหรับการฟื้นฟูนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า ค่อนข้างรวดเร็วกว่าจังหวัดกระบี่ และจังหวัดพังงา ปัจจุบันซ่อมแซมแล้วเสร็จประมาณร้อยละ 90 ทั้งนี้เนื่องจากโรงแรมในจังหวัดภูเก็ตได้รับความเสียหายค่อนข้างน้อย ถึงแม้ว่าขณะนี้โรงแรมสามารถเปิดบริการให้นักท่องเที่ยวได้เหมือนเดิมก็ตาม สิ่งที่ได้รับผลกระทบคือ จำนวนนักท่องเที่ยวไม่สามารถกลับมาท่องเที่ยวเหมือนกับอดีตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวแถบเอเชียลดลงถึงร้อยละ 60-70 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยก็ลดลงเช่นกันแม้ว่าภาครัฐพยายามกระตุ้นด้วยการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวก็ตาม ซึ่งกิจกรรมนี้ส่งผลด้านบวกในช่วงแรก ๆ เท่านั้น และหากสิ้นสุดช่วงจัดกิจกรรมไปแล้วธุรกิจการท่องเที่ยวก็ซบเซาเหมือนเดิมอีก ยกตัวอย่างเช่น การจัดงานรำลึก 1 ปี สึนามิ มีผลต่อภาพรวมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตค่อนข้างมาก เพราะช่วงนี้มีคนเดินทางเข้ามาในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตไม่ต่ำกว่า 10,000 คน ทั้งในส่วนของ การเตรียมการจัดงานรำลึก 1 ปี สึนามิ และแขกที่รัฐบาลเชิญมาร่วมรำลึกเหตุการณ์สึนามิ ทั้งญาติผู้ที่เสียชีวิต ผู้ที่ได้รับ

ขาดเจ็บทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติซึ่งในช่วงนี้มีเงินสะสมในภูเก็ตหลายร้อยล้านบาท

ช่วงก่อนประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิแรงงานส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น ได้แก่ จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือบางส่วน เนื่องจากคนในพื้นที่ไม่นิยมทำงานด้านโรงแรมในจังหวัดตนเองไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งบริหาร หรือ พนักงานระดับล่างก็ตาม นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า แม้จังหวัดภูเก็ตมีสถาบันการศึกษาผลิตบัณฑิตด้านโรงแรมก็ตามแต่คนที่จบมาทำงานในพื้นที่น้อยมาก ขณะนี้ทางสถานประกอบการมีปัญหาคาดแคลนแรงงานภาคธุรกิจโรงแรม เนื่องจากถูกจ้างเดิมกลับมาทำงานน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่มาทำงานจากต่างถิ่นแทบไม่เดินทางกลับเลย ด้วยสาเหตุเช่นนี้จึงทำให้หลาย ๆ สถานประกอบการใช้วิธีการหาถูกจ้างโดยการชักนำจากญาติพี่น้องที่กำลังทำงานในโรงแรมอยู่ แล้ว และไปสรรหากคนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.4.5.2 ปัญหาที่แรงงานประสบ และการให้ความช่วยเหลือ

ผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า ถ้าพิจารณาปัญหาเฉพาะกลุ่มแรงงานแล้วไม่สามารถจะชี้ชัดได้ ทั้งนี้เนื่องจากภายในจังหวัดไม่ได้สำรวจข้อมูลให้เป็นระบบ หากแต่สรุปได้เป็นภาพรวมเท่านั้น หรืออาจจะเป็นข้อมูลเชิงการแสดงความคิดเห็นเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ปัญหาด้านสุขภาพจิต สำหรับครอบครัวที่สมาชิกเสียชีวิต มีครอบครัวบางส่วนถึงขั้นมีเหลืออยู่เพียงคนเดียว กลุ่มนี้มีปัญหาด้านสภาพจิตใจค่อนข้างรุนแรง บางรายไม่สามารถทำงานได้ ซึ่งปัญหาด้านนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าหากภาครัฐไม่มีโครงการบำบัดฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง อาจจะทำให้ไม่สามารถอยู่ในโลกความเป็นจริงได้ และกลายเป็นปัญหาของสังคมนั้น ๆ ต่อไป

(2) ปัญหาการว่างงาน มีสาเหตุจากการถูกเลิกจ้าง และนายจ้างปิดกิจการ ประเด็นปัญหานี้ถูกจ้างที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมีการเรียกร้องสิทธิจากนายจ้างน้อยมากหรืออาจจะแทบไม่เรียกร้อง ทั้งนี้เพราะเดินทางกลับบ้านและไม่กลับมาอีก สำหรับคนในพื้นที่และคนที่อาศัยอยู่ในภูเก็ตค่อนข้างนานเป็นกลุ่มที่เรียกร้องสิทธิ ดังนั้นเพื่อให้เกิดสภาพการจ้างงานที่เป็นธรรมภาครัฐและองค์กรด้านแรงงานเข้ามาให้ความช่วยเหลือทั้งการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ และการหาตำแหน่งงานว่าง จึงทำให้ปัญหาด้านนี้ได้บรรเทาลง

(3) ปัญหารายได้ลดลงและความไม่คงที่ของรายได้ กล่าวคือ แรงงานกลุ่มที่กลับเข้ามาทำงานเหมือนเดิมส่วนใหญ่รายได้ขณะนี้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง หรือบางครั้งแทบจะไม่มีแขกเข้าพักเลย กรณีนี้ผู้ให้สัมภาษณ์เกรงว่า จะทำให้ถูกจ้างขาดแรงจูงใจในการทำงาน เพราะจากเดิมแรงงานอยู่ได้ส่วนใหญ่ด้วยเงินค่าบริการที่ได้รับจากแขก

4.4.5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่เกิดขึ้นในระยะแรก ๆ

เท่านั้น คือ

(1) ความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากหลักฐานต่าง ๆ เพื่อประกอบการให้ความช่วยเหลือมีไม่เพียงพอ และจำนวนของเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอกับผู้ได้รับความเดือดร้อน

(2) การให้ความช่วยเหลืออาจจะไม่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากผู้ได้รับความเดือดร้อนที่เป็นกลุ่มแรงงานต่างถิ่น เช่น ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เดินทางกลับภูมิลำเนา และมีแนวโน้มว่าจะไม่เดินทางกลับมาอีก

4.4.6 นายอำเภอและ/หรือผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดกระบี่

4.4.6.1 สถานการณ์ด้านแรงงาน และภาพรวมความเสียหาย

จังหวัดกระบี่พื้นที่ได้รับความเสียหายมากที่สุดคือ เกาะพีพี ประกอบด้วย 2 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 7 และ 8 มีเนื้อที่ประมาณ 3,000 ไร่ ซึ่งหมู่ที่ 7 ได้รับความเสียหายมากที่สุด คือ พื้ตคอน หรืออ่าวตันไทร ส่วนนี้ตั้งอยู่ด้านหน้าของเกาะพีพี หลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิพื้นที่บริเวณริมหน้าหาดหายไปไม่เกิน 50 ไร่ เนื่องจากน้ำกัดเซาะเข้าไปในพื้นที่ทำให้ลักษณะด้านกายภาพเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการถือครองที่ดินคือ เจ้าของถือครองไม่สามารถระบุขอบเขตการถือครองได้ ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับที่ดินนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่า แด่เดิมก่อนที่เกาะพีพีกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวคนท้องถิ่นส่วนมากมีที่ดินอยู่บนเขา เมื่อกลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงมีการย้ายลงมาตั้งถิ่นฐานแถบชายหาดดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การจับจองพื้นที่ในหมู่ที่ 7 และ 8 มีลักษณะต่างกันคือหมู่ที่ 7 จะเป็น นส.3ก. ส่วนหมู่ที่ 8 เป็น ใบจอง เป็นใบแสดงการเป็นเจ้าของสิทธิของที่ดิน ดังนั้น จึงทำให้พื้นที่เดิมทางราชการประกาศเป็นพื้นที่เขตป่าไม้แห่งชาติ

สำหรับยอดผู้ประสบภัยมีประมาณ 722 คน โดยแบ่งเป็น 1) เสียชีวิต 300 กว่าคน และ บาดเจ็บ 400 กว่าคน ทั้งนี้ผู้เสียชีวิตที่เป็นชาวต่างชาติและบาดเจ็บส่วนใหญ่พักอยู่ในหมู่ที่ 7

แรงงานในภาคโรงแรมเป็นคนต่างถิ่นประมาณร้อยละ 90 ส่วนคนในพื้นที่ ถ้าเป็นผู้หญิงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพขายของริมหาด และขายข้าวแกง และหากเป็นผู้ชายส่วนใหญ่วิ่งเรือหางยาวเพื่อนำนักท่องเที่ยวชมเกาะ ช่วงแรก ๆ หลังจากเกิดเหตุเมื่อเปิดเกาะเพื่อดำเนินกิจการขาดแคลนแรงงานค่อนข้างสูง ทำให้เจ้าของสถานประกอบการบางส่วนต้อง

ติดต่อกับแรงงานของตนเพื่อให้เข้ามาทำงานเหมือนเดิม ระยะแรกถูกปฏิเสธค่อนข้างสูง เนื่องจากยังหวาดกลัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ทางเจ้าของสถานประกอบการจึงเพิ่มค่าจ้าง และให้แรงงานที่กำลังทำงานอยู่ชุกฉานญาติพี่น้องมาทำงานจึงทำให้มีสัดส่วนของแรงงานระหว่างคนเก่ากับคนใหม่ประมาณร้อยละ 50 ทั้งนี้ก็ยังเป็นคนต่างพื้นที่เช่นเดิม

โรงแรมในเกาะพีพี เป็นโรงแรมขนาดใหญ่มี 2 แห่ง คือ โรงแรมพีพี โอเชแลนด์ คาบาน่า และ พีพี ไฮเต็ล ซึ่งทั้งสองแห่งจัดอยู่ระดับ 3 ดาว ที่เหลือเป็นบังกะโล และรีสอร์ทมี ประมาณ 50 กว่าแห่ง หลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ สถานประกอบการเหล่านี้ สูญหายและเลิกกิจการเป็นจำนวนมาก ซึ่งรายละเอียดของความเสียหายแต่ละสถานประกอบการสามารถ สรุปภาพรวมดังนี้

- (1) พีพี มารีน่า รีสอร์ท เป็นบังกะโลหลังเล็ก ๆ ได้รับความเสียหายทั้งหมดยังไม่เปิดดำเนินการ
- (2) โรงแรม พีพี โอเชแลนด์ คาบาน่า ตัวอาคารยังคงอยู่ แต่เฟอร์นิเจอร์ รวมถึงอุปกรณ์อื่น ๆ ใน ชั้นที่ 1-2 ภายในอาคาร เสียหายทั้งหมด ขณะนี้อยู่ในช่วงปิดปรับปรุง แต่ทั้งนี้จะเปิดดำเนินการในอนาคต
- (3) ดันไทร วิลเลจ ได้รับความเสียหายทั้งหมด ขณะนี้ยังไม่ได้สร้างใหม่ เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับผังเมือง กล่าวคือ หลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์ทางจังหวัดประกาศพื้นที่ในการก่อสร้างอาคารให้ถอยร่นจากน้ำทะเล 30 เมตร แต่จากที่ประชุมระหว่างรัฐกับเจ้าของที่ดินยังคงตกลงกันไม่ได้ ซึ่งก่อนประสบคลื่นยักษ์ทางโรงแรมได้ก่อสร้างห่างจากน้ำประมาณ 20 เมตรเท่านั้น
- (4) พีพี ปรินเซส รีสอร์ท ลักษณะเป็นบังกะโลหลังเล็ก ๆ มีเกือบ 100 หลัง ซึ่งได้รับความเสียหายเกือบทั้งหมด เหลือเพียงบ้านพักคนงาน
- (5) พีพี ซาลิบีซ รีสอร์ท ได้รับความเสียหายทั้งหมด
- (6) พีพี อันดามัน 1 เป็นบังกะโล มีห้องประมาณ 40-50 ห้อง เสียหายบางส่วน
- (7) ทวินปาล์ม เป็นเกสเฮาส์ประมาณ 40-50 ห้อง ได้รับความเสียหายทั้งหมด หลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิเจ้าของสถานประกอบการได้ขายพื้นที่ไปบางส่วน
- (8) พีพีคอน ส่วนที่ได้รับความเสียหาย คือ กระจกที่อยู่ด้านหน้าอาคารแตกเสียหาย
- (9) พีพี วิลล่า รีสอร์ท เป็นบังกะโลห้องแถวบางส่วนห้องเก่า 60-70 ห้อง สามารถเปิดดำเนินการได้แล้ว

(10) พีพี พาราไดซ์ เวิร์ล ได้รับผลกระทบบางส่วน ขณะนี้เปิดดำเนินการแล้ว

(11) พีพี พาวิลเลียน รีสอร์ท เป็นรีสอร์ท มีประมาณ 50 ห้อง เสียหายทั้งหมด

(12) ชาวเกาะพีพีลอร์ด ได้รับความเสียหายส่วนที่เป็นร้านอาหาร และกระจกด้านหน้า ขณะนี้เปิดดำเนินการแล้ว

(13) รีมารีสอร์ท ไม่ประสบภัย เนื่องจากตั้งอยู่บนเขา

(14) ยิปซีวิลเลจ 1-2 เป็นบังกะโลหลังเล็ก ๆ ส่วนที่ได้รับความเสียหายคือเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งภายในอาคาร ขณะนี้เปิดดำเนินการได้แล้ว

(15) เมย์วิว ได้รับผลกระทบเฉพาะร้านอาหาร

(16) ชาราอินทร์ ได้รับความเสียหายบางส่วนเพราะอยู่ติดภูเขา

(17) อันคามันบีชรีสอร์ท จะได้รับความเสียหายในส่วนที่เป็นสำนักงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานทัวร์ และ สำนักงานไคว์วิ่ง ตลอดจนร้านอาหาร

(18) สถานประกอบการในเครือพีพีไฮเดิ้ล ประกอบด้วย 1) โรงแรม พีพี ไฮเดิ้ล เสียหาย ร้านอาหาร สระว่ายน้ำ ปัจจุบัน เปิดดำเนินการได้ และ 2) บายัน บังกะโล ได้รับความเสียหายส่วนของร้านอาหาร และเฟอร์นิเจอร์ ทั้งนี้มีขอดผู้เสียชีวิตทั้งสองแห่งจำนวน 11 คน

(19) สถานประกอบการเรือคาบาน่า ประกอบด้วย 1) โรงแรม พีพี ไฮด์แลนด์ คาบาน่า 2) พีพี คาบาน่า 1991 (อาคารชุด) คือ เฟอร์นิเจอร์ภายใน และตัวอาคารชั้นที่ 1-2 ได้รับความเสียหาย ปัจจุบันยังไม่สามารถเปิดให้บริการ เพราะปรับปรุงและฟื้นฟู ยังไม่เสร็จ 3) พีพีมาริน่า รีสอร์ท มีห้องประมาณ 50 ห้อง ได้รับความเสียหายทั้งหมดคาดว่าไม่ดำเนินการ และ 4) ดันไทร วิลเลจ มีห้องพักประมาณ 40 ห้อง ซึ่งได้รับความเสียหายทั้งหมด

จากการรายงานผลความเสียหายเกี่ยวกับโรงแรม รีสอร์ท และ บังกะโลนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ข้อมูลว่า ขณะนี้ทางสถานประกอบการบางส่วนไม่กล้าตัดสินใจลงทุนเพิ่ม เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับแผนการวางผังเมืองใหม่ จึงทำให้เกิดความไม่แน่ใจในการลงทุน

4.4.6.2 ปัญหาที่แรงงานประสบ และการให้ความช่วยเหลือ

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานที่เกาะพีพี ซึ่งสามารถแยกได้ดังนี้

(1) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ประเด็นปัญหาด้านนี้สำหรับแรงงานได้รับผลกระทบน้อย ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า แรงงานส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น เมื่อได้รับผลกระทบก็เดินทางกลับภูมิลำเนา ซึ่งผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือเป็นประชาชนทั่วไปที่มีชื่ออยู่ใน

สถานะความเป็นบ้านในเกาะพีพีเท่านั้น จึงทำให้แรงงานที่มาทำงานและสร้างรายได้กับเกาะพีพีไม่ได้รับความช่วยเหลือส่วนนี้ บางคนถึงขั้นสิ้นเนื้อประดาตัว

(2) ปัญหาการว่างงาน และการถูกเลิกจ้าง แรงงานส่วนใหญ่ที่รอดชีวิตเดินทางกลับภูมิลำเนา สำหรับอีกส่วนซึ่งเป็นแรงงานในพื้นที่หางานใหม่บนฝั่ง (เมืองกระบี่) ซึ่งแรงงานที่กลุ่มถูกเลิกจ้าง เป็นผลมาจากนายจ้างเลิกกิจการและปรับปรุงเพื่อฟื้นฟูกิจการ แรงงานส่วนใหญ่เรียกร้องสิทธิจากนายจ้างก่อนข้างน้อย เนื่องจากแรงงานมองว่านายจ้างได้รับความเสียหายเช่นเดียวกัน สำหรับการเรียกร้องสิทธิของแรงงานมีช่วงแรก ๆ เท่านั้น ซึ่งสิทธิที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นเงินของประกันสังคมจำนวนเงินคนละ 2,000 บาท ทั้งนี้มีสถานประกอบการบางส่วนที่เปิดดำเนินการอีกครั้งก็จะเรียกถูกจ้างเดิมเข้ามาทำงาน

4.4.6.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหา

สำหรับประเด็นปัญหาอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ ผู้ให้สัมภาษณ์ มองว่าการให้ความช่วยเหลือแรงงานส่วนใหญ่ประสบปัญหาค่อนข้างรุนแรงและต่อเนื่องช่วงแรก ๆ เท่านั้น กล่าวคือ การมาขอรับความช่วยเหลือของแรงงานมีเอกสารมาแสดงไม่ครบ จึงทำให้ล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือ และกำลังคนของภาครัฐมีไม่เพียงพอกับแรงงานที่มาขอใช้บริการ อีกประเด็นเกิดความซ้ำซ้อนการให้ความช่วยเหลือ กล่าวคือ บางคนมาขอรับความช่วยเหลือมากกว่าหนึ่งครั้ง

4.4.7 ประสานสหพันธ์โรงแรม และองค์กรพัฒนาเอกชน

สำหรับการนำเสนอข้อมูลส่วนนี้เป็นการเสนอเป็นภาพรวมทั้ง 3 จังหวัดหลัก คือ กระบี่ พังงา และภูเก็ต และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มที่ให้ข้อมูลอยู่ในเครือข่ายเดียวกัน (พิจารณาเหตุผลในบทที่ 3) สำหรับองค์กรพัฒนาเอกชนในที่นี้คือ ศูนย์ประสานช่วยเหลือคนงาน จังหวัดภูเก็ต ภายใต้การดำเนินการโดยกลุ่มสหภาพแรงงานที่อยู่ในสหพันธ์แรงงานจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเครือข่ายนี้จะดูแลแรงงานที่ประสบภัยทั้ง 3 พื้นที่หลัก และอย่างต่อเนื่อง การทำงานโดยการส่งตัวแทนเข้าไปศึกษาและให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ประสบภัย กลุ่มนี้เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของลูกจ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจโรงแรม มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อสู้เรียกร้องสิทธิแรงงาน และสร้างเครือข่ายแรงงานขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ให้เข้มแข็ง และยั่งยืน ตลอดจนนำเสนอนโยบายด้านแรงงานระดับประเทศ

4.4.7.1 สถานการณ์ด้านแรงงาน และภาพรวมความเสียหาย

แรงงานทั้งสามพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดภูเก็ตมี

แรงงานต่างถิ่นเข้ามาอาศัยปริมาณมากและหนาแน่นที่สุด ส่วนเกาะพีพี จังหวัดกระบี่เป็นแรงงานนอกเกาะ กล่าวคือ เป็นแรงงานในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดรวมถึงจังหวัดใกล้เคียง ส่วนในเขาหลัก จังหวัดพังงา ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในจังหวัดแต่ไม่อยู่ในพื้นที่ประสบภัย หลังจากเกิดเหตุทั้งสามพื้นที่นี้เมื่อเปิดดำเนินการขาดแคลนแรงงานค่อนข้างสูง เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่เดินทางกลับถิ่น และกลับเข้ามาน้อยมาก สำหรับจังหวัดภูเก็ตการฟื้นตัวด้านเศรษฐกิจและการดำเนินการของสถานประกอบการค่อนข้างเร็วกว่าจังหวัดอื่น ๆ ส่วนเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ และ เขาหลัก จังหวัดพังงานั้นการฟื้นตัวช้าเป็นลำดับซึ่งทั้งสองพื้นที่ นายจ้างต้องเรียกลูกจ้างกลับมาทำงาน โดยกำหนดค่าจ้างให้สูงกว่าอัตราค่าจ้างเดิมก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ ทั้งนี้มีเงื่อนไขอยู่ว่าช่วงที่ไม่มีงานให้ทำลูกจ้างสามารถไปทำงานที่อื่น ๆ และหากมีงานก็ให้กลับมาตามปกติ แต่การจ่ายเงินจะไม่มีการจ่ายเพิ่มเติม

สำหรับเขาหลัก สถานประกอบการขนาดใหญ่สามารถดำรงอยู่ได้ และมีแนวโน้มว่าแรงงานจะแห่กันทำงานที่สถานประกอบการเหล่านี้ เป็นผลให้สถานประกอบการขนาดเล็กขาดแคลนแรงงาน เดิมทั้งสามพื้นที่หลักแรงงานรู้สิทธิของตนมากที่สุดคือ จังหวัดภูเก็ต ส่วนเกาะพีพี และเขาหลักรู้สิทธิ และมีปฏิกิริยาปกป้อง และคุ้มครองสิทธิของคนน้อยเช่นกัน อย่างไรก็ดี ภายหลังจากเกิดเหตุแรงงานเริ่มเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยการหันมาใส่ใจสิทธิของตนเองเพิ่มขึ้น รวมถึงพยายามหาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานหญิงที่เขาหลัก ซึ่งกลุ่มนี้สามารถรวมตัวกันที่จะช่วยปกป้องผลประโยชน์ให้กับตนเอง และคนอื่น ๆ ด้วย

4.4.7.2 ปัญหาที่แรงงานประสบ และการให้ความช่วยเหลือ และปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหา

ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่า จากบทเรียนภัยพิบัติครั้งใหญ่นี้ แรงงานตระหนักถึงความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นค่อนข้างหนัก ซึ่งความเจ็บปวดที่ว่านี้คือการต่อสู้เพียงลำพังโดยปราศจากอำนาจด้านเครือข่าย และอำนาจอื่น ๆ ที่แรงงานเสียเปรียบกว่านายจ้าง แม้กระทั่งสิทธิที่ได้รับตามนโยบายของภาครัฐก็ไม่สามารถเข้าถึงได้ ไม่ว่าเป็นการช่วยเหลือตามนโยบายการจ่ายเงินกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง และการได้รับสิทธิจากประกันสังคม ซึ่งสามารถประมวลอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งผู้ให้ความช่วยเหลือ และผู้รับความช่วยเหลือ ดังนี้

(1) ภาครัฐที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยแต่ละหน่วยงานทำงานประสานกันน้อยมาก หรืออาจจะเรียกว่าต่างคนต่างทำ นอกจากนี้ในการให้ความช่วยเหลือแรงงานหลังจากประสบภัยก็ไม่ได้มีการสำรวจถึงความต้องการของแรงงานอย่างแท้จริง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้าเท่านั้น

(2) ภาครัฐที่ทำหน้าที่ในเรื่องสิทธิของแรงงาน โดยเฉพาะสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน มีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงน้อยหรือแทบจะไม่ได้มีการสื่อสารในเรื่องสิทธิให้แรงงานทราบ ยกตัวอย่างเช่น แรงงานที่ขึ้นทะเบียนการว่างงาน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง และไม่ได้รับค่าชดเชยการถูกเลิกจ้าง แต่เมื่อแรงงานเหล่านี้เข้าไปติดต่อหน่วยงานที่ขึ้นทะเบียนการว่างงานก็ไม่ได้ชี้แจงสิทธิที่แรงงานพึงมีพึงได้ รวมถึงกระบวนการในการดำเนินการให้ได้มาซึ่งสิทธิที่ตนพึงจะได้รับ

(3) สำหรับพื้นที่จังหวัดกระบี่ กลุ่มลูกจ้างที่รวมตัวกันเพื่อต่อรองสิทธิกับนายจ้าง รู้สึกกลัวต่ออิทธิพลของนายจ้างซึ่งเป็นกลุ่มทุนในพื้นที่ และเป็นผู้มีอำนาจในท้องถิ่น ตั้งแต่ระดับตำบล และจังหวัด ทำให้แรงงานกลุ่มนี้ไม่ต้องการเผชิญหน้ากับนายจ้างเพียงลำพัง จึงทำให้ต้องมืองค์กรกลางเข้าใกล้เกลี้ย ทั้งนี้อีกส่วนมีความมีความมั่นใจน้อยหรืออาจจะแทบไม่มั่นใจเลยต่ออำนาจรัฐเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องที่ดินซึ่งเป็นที่ท่องเที่ยวบนเกาะพีพีปัจจุบัน การถือครองที่ดินบริเวณนี้เป็นของนายทุนและชาวบ้านในพื้นที่ ขณะนี้มีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตการถือครองของรัฐ และให้ย้ายไปครอบครองในพื้นที่รัฐจัดให้ซึ่งอยู่บนเขา เหตุการณ์นี้ทำให้แรงงานในพื้นที่เกิดข้อคำถามที่มีต่อรัฐถึงความจริงใจและไม่เป็นธรรมว่า “การเปลี่ยนแปลงเป็นผลประโยชน์ของใคร?”

(4) พนักงานตรวจแรงงาน และคุ้มครองแรงงานของรัฐไม่สามารถสร้างความมั่นใจในการคุ้มครองสิทธิให้กับแรงงานได้ ดังเช่น มีแรงงานกลุ่มหนึ่งไปยื่นคำร้องขอรับเงินสงเคราะห์กองทุนถูกจ้างกันเพียงลำพังแต่ภาครัฐให้วิธีใกล้เกลี้ยกับนายจ้างโดยไม่ให้มีการฟ้องศาล และสุดท้ายกลุ่มนี้ถูกกดดันจากนายจ้างให้ถอนคำฟ้อง

(5) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างมีการให้ข้อมูลข่าวสาร และประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มแรงงานที่ประสบภัยเกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ที่พึงจะได้รับน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานที่ย้ายออกไปจากพื้นที่ประสบภัย รวมถึงแรงงานในกลุ่มต่างภูมิภาคต่างถิ่น ซึ่งกลุ่มเหล่านี้แทบจะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เลย

สำหรับจังหวัดกระบี่ ผู้ให้สัมภาษณ์ตั้งข้อสังเกตว่า โรงแรม พี พี ไรอร์แลนด์ คาบาน่า และโรงแรมดันไทรวิลเลจนั้น แรงงานส่วนใหญ่มีอายุการทำงานอยู่ระหว่าง 3-10 ปีขึ้นไป ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ควรได้รับค่าชดเชยการเลิกจ้างมากกว่าที่จะได้รับเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง เหตุการณ์นี้แรงงานทราบเกี่ยวกับสิทธิแท้จริงที่พวกเขาจะได้รับ แต่ไม่ได้มีปฏิกิริยาได้ตอบรุนแรง เพียงแต่พูดกันโดยส่วนใหญ่ว่า “พวกเขา รู้สึกเห็นใจนายจ้างที่กิจการ

เสียหาย แต่ขณะเดียวกันก็ขอให้นายจ้างเห็นใจพวกเขาบ้าง” โดยขอให้มีการเจรจา โกล่เกลี่ยกัน เพื่อให้แรงงานกลุ่มนี้ได้รับเงินชดเชยการถูกเลิกจ้างตามที่กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างกำหนด

4.4.8 นายจ้าง และ ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ จังหวัดพังงา

4.4.8.1 สถานการณ์ด้านแรงงาน และภาพรวมความเสียหาย

เหตุการณ์คลื่นยักษ์ก่อให้เกิดการบาดเจ็บและล้มตายเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่เขาหลัก ผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งว่า แรงงานเสียชีวิต และสูญเสียด้านทรัพย์สินมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ แรงงานส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น กล่าวคือ อาศัยอยู่นอกอำเภอจากพื้นที่โรงแรมตั้งอยู่ และจังหวัดใกล้เคียง คนต่างภาคค่อนข้างน้อย ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับมัธยมศึกษา ชีวิตของแรงงานกลุ่มนี้เดิมประกอบอาชีพรับจ้าง เมื่อพื้นที่เขาหลักเฟื่องฟูด้านการท่องเที่ยวทำให้แรงงานหลังไหลเข้ามาประกอบอาชีพ ก่อนหน้าเกิดคลื่นยักษ์รายได้ในภาคโรงแรมถือว่าค่อนข้างสูง ลูกจ้างดำรงชีวิตอยู่ได้กับเงินในการให้บริการ (Service Chart) เมื่อเกิดคลื่นยักษ์แรงงานเหล่านี้หนีเอาตัวรอดกลับภูมิลำเนา ส่วนนายจ้างบางส่วนเลิกกิจการ และบางส่วนปิดกิจการเพื่อซ่อมแซมโรงแรมที่ได้รับความเสียหายหนักได้แก่ โซฟีเทล เมจิก ลากูน และเทพธาโร ภายหลังจากเกิดเหตุแล้วส่วนใหญ่ทางสถานประกอบการต้องหยุดกิจการประมาณ 7 เดือน และจ่ายเงินเดือนพนักงานครึ่งหนึ่งจากเงินเดือนประจำ และสามารถทำงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือการว่าจ้างในงานโรงแรมที่ทำอยู่ได้ ซึ่งการว่าจ้างลักษณะนี้ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจดีว่าไม่สามารถทำให้ลูกจ้างอยู่ได้ เพราะหลายรายต้องลาออกจากงานไปเช่นกัน

เมื่อเปิดดำเนินการกิจการ ขาดแคลนแรงงานค่อนข้างมาก เพราะแรงงานต่างจังหวัดแทบไม่เดินทางกลับมาอีกเลย ส่วนแรงงานในอำเภอใกล้เคียงเองกลับหางานที่ใหม่ทำ เหลืออยู่เฉพาะคนที่ไม่ต้องการเดินทางไปทำงานที่อื่นจริง ๆ จึงกลับเข้ามาทำงานอีก การจ่ายค่าจ้างแต่ละแห่งมีแนวโน้มสูงขึ้นไม่ต่ำกว่า 300 บาทของทุก ๆ ตำแหน่ง ทั้งนี้เพื่อสร้างใจให้กับลูกจ้างอย่างไรก็ตาม การจ่ายมีความแตกต่างกันตามขนาดของสถานประกอบการ กล่าวคือ โดยภาพรวมแล้ว สถานประกอบการขนาดใหญ่ยังคงจ่ายค่าจ้างสูงกว่า และมีการประกัน Service Chart ส่วนกิจการขนาดเล็กแทบไม่ค่อยมีผลตอบแทนนี้ จึงให้สถานประกอบการเหล่านี้ประสบปัญหาการลาออกของพนักงานค่อนข้างสูงเช่นกัน

4.4.8.2 ปัญหาที่แรงงานประสบ และการให้ความช่วยเหลือ

ปัญหาของแรงงานภายหลังเกิดเหตุ สรุปลงได้ ดังนี้

(1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ แรงงานทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนในพื้นที่หรือต่างพื้นที่ที่ประสบเหมือนกันคือ ภาวะขาดทุนด้านเงินทอง อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่ามีความแตกต่างกันของแรงงานแต่ละกลุ่ม กล่าวคือ แรงงานที่อยู่ในพื้นที่ประสบภัยพวกลี้ภัยสูญเสียชีวิตทั้งทรัพย์สิน และชีวิตของสมาชิกภายในครอบครัว จึงทำให้กลุ่มนี้มีอาการทางจิตร่วมด้วย ส่วนคนอยู่นอกพื้นที่ประสบภัย โดยหมาย รวมถึงคนต่างจังหวัดและต่างอำเภอด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า กลุ่มนี้คิดว่าตรงที่สามารถเดินทางกลับไปพักที่บ้านได้ เนื่องจากยังมีญาติ และพี่น้องคอยให้กำลังใจอยู่บ้าง

ภายหลังจากแรงงานเก่ากลับมาทำงานอีกครั้ง กลุ่มนี้ยังคงประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ระยะเวลาการจ้างงานแม้ว่าจะกำหนดการจ่ายค่าจ้างสูงกว่าก่อนเกิดเหตุอย่างที่ได้อ้างไว้ข้างต้นก็ตาม แต่ในช่วง ไม่มีแขกเข้าพักโดยเฉพาะอย่างยิ่ง Low Season นายจ้างให้หยุดงาน บางสถานประกอบการหยุด 4 วันต่อเดือน และบางแห่งให้หยุด 15 วันต่อเดือน โดยไม่จ่ายค่าจ้าง สำหรับปัญหาด้านนี้ นายจ้างให้ความเห็นว่า ไม่สามารถช่วยเหลือลูกจ้างได้ เนื่องจากทางสถานประกอบการส่วนใหญ่สูญเสียบ่อนข้างหนัก อีกทั้งมีแขกเข้าพักน้อยเช่นกัน ดังนั้น แม้ว่าจะมีการจ้างพนักงานไม่เต็มเดือนก็เป็นการเปิดโอกาสให้ไปทำงานที่อื่นในวันที่ไม่มาทำงานเช่นกัน

(2) ปัญหาด้านสุขภาพจิต ช่วง 2 - 3 เดือนแรก ภายหลังจากเกิดเหตุ แรงงานมีปัญหาด้านสุขภาพค่อนข้างสูง บางคนถึงขั้นไม่อยากออกจากบ้าน หรือแม้กระทั่งอยู่บ้านคนเดียวก็ไม่กล้า ขณะนี้แม้พวกเขามาทำงานที่โรงแรมแล้วก็ตามก็รู้สึกหวนและกลัวอยู่เช่นเดียวกัน สำหรับการให้ความช่วยเหลือนั้น ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทางสถานประกอบการไม่ได้ช่วยเหลือแต่อย่างใด ส่วนใหญ่จะให้ตามกฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการการจ่ายประกันสังคมให้กับลูกจ้าง และจ่ายเงินเดือนซึ่งเป็นเดือนสุดท้าย

4.4.8.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหา

สำหรับปัญหาที่ประสบในการให้ความช่วยเหลือคือ การจ่ายประกันสังคมให้กับแรงงาน เนื่องจาก ข้อมูลเกี่ยวกับลูกจ้างสูญหายหมด กอปรกับนายจ้างขาดส่งเงินเข้าประกันสังคม จึงทำให้เกิดปัญหาในการเบิกจ่ายเงิน จึงทำให้นายจ้างต้องให้ลูกจ้างเข้ามาแจ้งชื่อ เพื่อแจ้งประกันสังคมใหม่อีกครั้ง และอีกประเด็นหนึ่งคือ ภาวะด้านเศรษฐกิจของนายจ้าง ทำให้ต้องมีการปลดพนักงานบางส่วนออก

4.4.9 นายจ้าง และ ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ จังหวัดภูเก็ต

4.4.9.1 สถานการณ์ด้านแรงงาน และภาพรวมความเสียหาย

จังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ แต่พื้นที่ตัวและจ้างงานค่อนข้างเร็วทั้งนี้เนื่องจากได้รับความเสียหายน้อยเมื่อเทียบกับจังหวัดกระบี่ และพังงา อีกทั้งกลุ่มผู้ประกอบการร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งเพื่อให้สภาพการจ้างงานในภาคโรงแรมกลับเป็นปกติ แรงงานภาคโรงแรมของภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น ซึ่งเดินทางมาจากทุกภูมิภาคของประเทศ หากเป็นแรงงานต่างภาคส่วนใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับภาคใต้ส่วนมากคือจังหวัดกระบี่ นครศรีธรรมราช และ สุราษฎร์ธานี แรงงานเหล่านี้มาตั้งถิ่นที่อยู่ไม่ต่ำกว่า 5 ปี และยังย้ายญาติพี่น้องรวมถึงครอบครัวเดิมมาทำงานหากินร่วมด้วย แต่ไม่มีการย้ายสำเนาทะเบียนบ้าน หลังประสบภัยต่างคนต่างเดินทางกลับภูมิลำเนา เมื่อสถานประกอบการเปิดดำเนินการทำให้ขาดแคลนแรงงานค่อนข้างสูง ดังนั้นทำให้ผู้ประกอบการหลาย ๆ แห่งจำเป็นต้องติดต่อแรงงานเก่ากลับมา ส่วนใหญ่ที่กลับมาทำงานอีกครั้งเป็นคนในพื้นที่ และจังหวัดใกล้เคียง กรณีเป็นคนต่างภาคแทบไม่มาเลย เมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นนายจ้างหลายแห่งวิตกกังวลว่าจะมีแรงงานไม่เพียงพอเข้าสู่ระบบการจ้างงาน

ฉะนั้น โรงแรมในจังหวัดภูเก็ตใช้กลยุทธ์การปรับขึ้นค่าจ้าง ทั้งนี้เพื่อดึงดูดให้มาทำงาน รวมถึงมีสวัสดิการอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น บ้านพัก และ รถรับส่งพนักงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาด้านแรงงาน ดังที่พูดถึงนี้เป็นการบรรเทาระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า 1) แรงงานส่วนใหญ่ยังคงรู้สึกกลัว และเกรงว่าจะเกิดขึ้นอีก 2) อัตราการแข่งขันด้านแรงงานภาคโรงแรมในภูเก็ตค่อนข้างสูง เพราะธุรกิจโรงแรมมีมาก แต่สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ที่ผลิตคนมีความรู้ด้านนี้ค่อนข้างน้อย อีกทั้งคนในพื้นที่ไม่ค่อยนิยมทำงานในจังหวัดของตน

4.4.9.2 ปัญหาที่แรงงานประสบ และการให้ความช่วยเหลือ

ผู้ประกอบการ และฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ให้สัมภาษณ์สอดคล้องกันว่า แรงงานในจังหวัดภูเก็ตภายหลังเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์ส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจภายในครอบครัวและค่าครองชีพ ถึงร้อยละ 90 เนื่องจากรายได้ลดลงค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงแรก ๆ ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าพักหรือมีก็แทบน้อยมาก ซึ่งส่วนใหญ่แรงงานอยู่ได้จากเงินในการให้บริการจากแขกเป็นหลัก รองลงมาคือ ภาวะจิตใจของกลุ่มแรงงานที่สูญเสียญาติพี่น้อง หากพิจารณาความทุกข์ยากด้านเศรษฐกิจของแรงงาน พบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม กล่าวคือ แรงงานที่เป็นคนต่างถิ่นและกลับมาทำงานอีกได้รับความยากลำบาก มากกว่า แรงงานในพื้นที่ เพราะพวกนี้กลับบ้านตัวเปล่า บางคนมีเฉพาะเสื้อผ้าชุดที่สวมในวันประสบภัยเท่านั้น แต่เมื่อมาทำงานอีกครั้งต้องเริ่มต้นใหม่ทุกอย่าง ซึ่งกลุ่มนี้มีความเครียดที่มีสาเหตุจากภาวะทางเศรษฐกิจร่วมด้วย จึงทำให้หลายรายต้องหาอาชีพเสริม โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วง Low Season

อย่างไรก็ตาม หลังประสบภัยแรงงานที่กลับเข้ามาทำงานอีกส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับ 1) เงินชดเชยการขาดรายได้ 2) ความมั่นคงในการจ้างงาน เนื่องจากแรงงานเกรงว่าช่วงนักท่องเที่ยวน้อยทางสถานประกอบการต้องการเอาคนออกจางาน ซึ่งแท้จริงแล้ว นายจ้าง กล่าวว่า เหตุการณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่สิ่งที่ทำคือ นายจ้างจะให้ผลัดเปลี่ยนกันหยุดงาน โดยจ่ายค่าจ้างให้สำหรับวันที่มาทำงานเท่านั้น และหากว่า ช่วงมีแขกมากก็จะจ่ายตามปกติ เป็นต้น

สำหรับการช่วยเหลือลูกจ้างนั้น ทางสถานประกอบการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวข้องกับกฎหมายเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับสิทธิตามประกันสังคม ส่วนการให้ความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ แก่แรงงานไม่มีเนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า นายจ้างประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจก่อนข้างหนักเช่นกัน ซึ่งที่ทำได้มากที่สุดคือ ให้สถานประกอบการยังคงจ้างงานได้ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการพึ่งพากันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

4.4.9.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหา

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือกับแรงงานนั้น ช่วงแรก ๆ ไม่ค่อยมีปัญหาเนื่องจากแต่ละฝ่ายไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างและนายจ้างหนีเอาตัวรอด เมื่อเหตุการณ์เริ่มสงบ ปัญหาก่อตัวขึ้นและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านสภาพคล่องของนายจ้างที่มีอาจรับผิดชอบต่อเรื่องปากท้องของลูกจ้างได้เหมือนเดิม ทำให้นายจ้างมีศักยภาพในการช่วยเหลือลูกจ้างได้น้อยมาก กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่ช่วงปิดกิจการชั่วคราว นายจ้างไม่มีรายได้และไม่มีการจ้างลูกจ้างทำ แต่ยังคงจ่ายค่าจ้างให้กับลูกจ้างอยู่คือ จ่ายเพียงครึ่งเดือน ซึ่งการจ่ายนี้สถานประกอบการบางส่วนถือว่าเป็นภาระ เนื่องจากนายจ้างประสบภาวะเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ลูกจ้างส่วนใหญ่ทนต่อสภาพการจ้างงานเช่นนี้ไม่ได้ก็ลาออกหางานใหม่ทำ แต่ที่ซ้ำร้ายไปกว่านี้คือ มีสถานประกอบการบางส่วนปลดพนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มที่อยู่ช่วงทดลองงานประมาณ 4 เดือน การกระทำเช่นนี้นายจ้างได้ให้เหตุผลว่า เป็นสิ่งมีอาจหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากต้องการให้สถานประกอบการอยู่รอดเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ผลกระทบด้านลบเกิดขึ้นคือ ลูกจ้างที่เลืือขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน และ เมื่อต้องการรับคนใหม่ก็จะหายาก เพราะหัวหน้าเกรงต่อความไม่มั่นคงในการจ้าง

4.4.10 นายจ้าง และ ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ จังหวัดกระบี่

4.4.10.1 สถานการณ์ด้านแรงงาน และภาพรวมความเสียหาย

แรงงานพื้นที่พิพิส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น เช่น จังหวัดสงขลา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และชุมพร เป็นต้น ส่วนคนในจังหวัดกระบี่เข้ามาทำงานในเกาะน้อยมาก สำหรับ

การศึกษาของระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อายุการทำงานโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 5 ปี แรงงานต่างจังหวัด เข้ามาทำงานทั้งสามีและภรรยา ส่วนลูกจะให้พ่อแม่ที่ต่างจังหวัดเลี้ยงดู

ก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ ทั้งนายจ้างและลูกจ้างได้รับรายได้ถือว่าค่อนข้างสูง ยกตัวอย่างเช่น แรงงานชิ้นฝัังแต่ละครั้งใช้จ่ายกันไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท ส่วนผู้ประกอบการไม่มีคำว่า “Low Season” หรือ “High Season” เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวตลอดปี จึงทำให้มีรายได้ค่อนข้างต่อเนื่อง และเวลานั้นแต่ละคนหลังไหลเข้ามาทำงานที่เกาะพีพี หลังเกิดคลื่นยักษ์และสถานประกอบการเปิดดำเนินการช่วงแรก ๆ ขาดแคลนแรงงานสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนเก่ายังคงรู้สึกหวาดกลัวและไม่กล้าเดินทางกลับ การแก้ปัญหาด้านแรงงานของนายจ้างคือ 1) ติดต่อให้คนเก่าเข้ามาทำงานเหมือนเดิม ซึ่งคนที่กลับมาถือว่าค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงแรมที่ได้รับความเสียหายรุนแรงทั้งชีวิตและทรัพย์สิน และ 2) การเพิ่มค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับแรงงาน โดยแต่ละสถานประกอบการมีหลักในการจ่ายสำหรับการจ้างพนักงานใหม่แตกต่างกัน เช่น ก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ พนักงานเสิร์ฟ 3,000 บาท/เดือน กัปตัน 3,500 บาท/เดือน หัวหน้าแผนก/เจ้าหน้าที่ในสำนักงาน เช่น บัญชี การเงิน และ ทรัพยากรบุคคล เป็นต้น 5,000 บาท/เดือน พร้อมทั้งพักและอาหาร 3 มื้อ แต่หลังจากเกิดเหตุคลื่นยักษ์สึนามิอัตราค่าจ้างได้ขยับสูงขึ้นจากเดิมอีก 500 บาท ยกเว้นหัวหน้าแผนกและเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน เพิ่มขึ้นอีกตำแหน่งละ 1,000 บาท ส่วนสวัสดิการอื่น ๆ ยังคงให้เหมือนเดิม

4.4.10.2 ปัญหาที่แรงงานประสบ และการให้ความช่วยเหลือ

ปัญหาที่แรงงานประสบส่วนใหญ่เป็นเรื่องเศรษฐกิจหรือเรื่องปากท้องเป็นหลัก ร้อยละ 90 และสุขภาพจิตร้อยละ 70 โดยรายละเอียดของปัญหาจะกล่าวถึงแต่ละประเด็น คือ

(1) ด้านเศรษฐกิจ แรงงานกลุ่มนี้เข้ามาทำงานสร้างเนื้อสร้างตัวขึ้นได้เกิดจากรายได้ในภาคโรงแรม แล้วจึงส่งเงินกลับบ้านให้พ่อแม่และ/หรือลูก และเมื่อประสบภัยพวกนี้กลับบ้านตัวเปล่า บางคนค้าเสียไม่คิดไปเลยแม้แต่ตัวเดียว กลุ่มที่เดินทางกลับมาทำงานอีกคือกลับถิ่นแล้วไม่มีรายได้ บวกกับต้องรับภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบไว้ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ บางโรงแรมนายจ้างอนุญาตให้ลูกจ้างขายของได้นอกเหนือเวลางาน

(2) ด้านสุขภาพจิต และสุขภาพกาย แรงงานที่พีพีในขณะที่เกิดเหตุติดอยู่ในเกาะค่อนข้างนาน คนที่รอดชีวิตจะเห็นสภาพศพของเพื่อน ๆ เกือบสัปดาห์ จึงทำให้เกิดภาพหลอน และฝังใจอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าขณะนี้เหตุการณ์ผ่านไปนานประมาณ 2-3 ปี แล้วก็ตาม ทุกครั้งที่แรงงานได้ยินเสียงฟ้าร้องและ/หรือคลื่นกระทบฝั่งก็จะทำให้ตื่นตระหนก

สำหรับปัญหาที่กล่าวไว้ข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจ การช่วยเหลือเน้นด้านประกันสังคมเป็นหลัก หากว่าเป็นเงินอย่างอื่นช่วงเกิดเหตุนายจ้างสิ้นเนื้อประดาตัว

เช่นกัน แต่มีบางสถานประกอบการที่ขอเงินไปยังประกันสังคมแล้วรัฐอ้างว่าเงินหมด จนกระทั่งทุกวันนี้ลูกจ้างบางส่วนยังไม่ได้รับ กรณีการจ้างงานลูกจ้างที่เข้ามาทำงานช่วงปีแรก ๆ ที่เปิดดำเนินกิจการนักท่องเที่ยวก่อนข้างน้อย ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของลูกจ้างก่อนข้างสูง โดยเฉพาะเงิน "Service Chart" อย่างไรก็ตาม นายจ้างยังคงจ่ายค่าจ้างเต็มทุกเดือน ซึ่งสำหรับลูกจ้างเองแม้ว่าอดีตเงินค่าชดเชยไม่ได้รับจากนายจ้างก็ไม่มีคนใดเรียกร้อง เพราะแต่ละคนจะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าเห็นใจนายจ้าง ส่วนปัญหาด้านสุขภาพจิตทางสถานประกอบการไม่ได้เข้าไปดูแล รวมถึงรัฐเองก็ยังไม่เข้าถึงกับกลุ่มแรงงาน การแก้ปัญหาหมักจะกลับไปพักผ่อนด้านจิตกับญาติพี่น้องเป็นสิ่งสำคัญ

4.4.10.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหา

ผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือลูกจ้างสามารถประมวลได้ ดังนี้

(1) ความล่าช้าในการจ่ายเงินประกันสังคมให้กับลูกจ้าง โดยเฉพาะพนักงานใหม่ได้ถูกหักเงินเข้าประกันสังคมไปแล้ว 3 เดือน ภายหลังจากเกิดเหตุข้อมูลของพนักงานสูญหายทั้งหมด ประกอบกับสถานประกอบการส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบค่อนข้างรุนแรง จึงประกาศปิดกิจการ อีกทั้งรัฐได้นำรายชื่อบุคคลเหล่านี้ออกจากประกันสังคมด้วยเช่นกัน เนื่องจากสถานประกอบการขาดส่งเงิน ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มนี้ไม่ได้รับเงินจากประกันสังคม เนื่องจากไม่มีหลักฐานมาแสดง ซึ่งนายจ้างแก้ปัญหาโดยการ ให้พนักงานแจ้งรายชื่อใหม่ นอกจากนี้ เรื่องสิทธิและผลประโยชน์ที่ลูกจ้างพึงจะได้รับ นายจ้างได้ให้ความเห็นว่า รัฐควรประเมินและติดตามผลสิทธิของแรงงานในฐานะที่เป็นลูกจ้างในองค์กร และในฐานะเป็นมนุษย์คนหนึ่งของสังคมด้วยว่าได้รับมากน้อยเพียงใด เพราะแรงงานในเกาะพีพีส่วนใหญ่สิทธิต่าง ๆ ได้รับจากรัฐน้อยมาก ในส่วนประกันสังคมกรณีแรงงานเสียชีวิตควรมีสิทธิที่แรงงานกลุ่มได้รับจัดสรรให้กับครอบครัว

(2) ฐานะทางเศรษฐกิจของนายจ้าง ภายหลังจากประสบภัยสถานประกอบการส่วนใหญ่เสียหายร้อยละ 80 และค่อนข้างรุนแรง จึงทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือลูกจ้างได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพของพนักงานและการหลีกเลี่ยงพื้นที่ที่จะปลดพนักงานบางส่วนออก ซึ่งการกอบกู้เศรษฐกิจของนายจ้างให้ฟื้นคืนกลับมา นั้น ผู้ประกอบการบอกว่า รัฐเข้ามามีส่วนช่วยเหลืออย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านการเงิน หรือแม้กระทั่งการเข้ามาจัดการเรื่องโครงสร้างพื้นฐานภายหลังเกิดเหตุการณ์ก็ตาม

4.5 เสนอแนวทางการช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ

การเสนอแนวทางการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามินั้น ผู้วิจัยจะทำหน้าที่แสวงหาความเหมือนและประสานความต่างของแต่ละภาคส่วนโดยยึดมิติของเวลา และพื้นที่เป็นหลัก นั้นหมายความว่า แนวทางการพัฒนาครั้งนี้ใช้เงื่อนไขของความพร้อม ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความสอดคล้องเชิงภารกิจของผู้มีส่วนรับผิดชอบเป็นหลัก รวมถึงรายละเอียดของปัญหาที่เกิดขึ้น หากว่า มีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีกอาจจะเป็นแนวทางหรือบทเรียนหนึ่งสำหรับช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาแรงงานในภาคโรงแรมของพื้นที่เหล่านี้ได้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งแนวทางหรือกรอบแนวคิดที่สร้างขึ้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมเมื่อเงื่อนไขของเวลา รายละเอียดของปัญหา และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป ขั้นตอนผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลของแต่ละภาคส่วนคือ ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน และสมาพันธ์โรงแรม ภาครัฐ และนายจ้าง รวมถึงการนำข้อมูลจากตัวแรงงานมาเทียบเคียงด้วย เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มได้รับผลกระทบ รวมถึงเป็นกลุ่มเป้าหมายในการเยียวยาและพัฒนาให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต ส่วนผู้วิจัยจะทำหน้าที่ประสานจุดต่างของแต่ละภาคส่วน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปในเชิงพัฒนา และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบอย่างแท้จริง และศักยภาพของนักพัฒนาแต่ละภาคส่วนด้วย หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงสะท้อนออกมาเป็นแนวทางการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาแรงงานไทยในอุตสาหกรรมบริการที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ ฉะนั้นรายละเอียดต่าง ๆ มีดังนี้

4.5.1 มุมมองของตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน และสมาพันธ์โรงแรม

4.5.1.1 หลังแรงงานประสบภัย ท่านคิดว่าควรให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาอย่างไร และภาคส่วนใดบ้างควรเข้ามาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว ?

ตัวแทนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสามพื้นที่หลักให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า การช่วยเหลือภายหลังเกิดเหตุอันดับแรก ควรนำแรงงานออกจากพื้นที่ให้ได้อย่างรีบด่วน เนื่องจากที่ผ่านมาการช่วยเหลือของภาครัฐ และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องค่อนข้างล่าช้า ในการย้ายผู้ประสบภัยออกจากพื้นที่เสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ แรงงานติดอยู่ในเกาะค่อนข้างนาน แรงงานหญิงบางส่วนที่ตั้งครรภ์ถึงขั้นแท้งลูกด้วยซ้ำ บางรายท้องใกล้จะคลอดทำให้ลูกเสียชีวิตขณะอยู่ในท้องทำให้แม่ทนต่ออาการเจ็บปวดไม่ได้และต้องเสียชีวิตด้วย

เช่นกัน ซึ่งการปล่อยผู้ประสบภัยไว้ในที่เกิดเหตุนาน ๆ ผลกระทบด้านลบที่ตามมา คือ สุขภาพจิตของผู้ได้รับผลกระทบทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ทางตรงคือผู้บาดเจ็บหรือผู้ได้รับผลด้านลบเอง นอกจากมีอาการบาดเจ็บทางร่างกายแล้ว ยังคงมีอาการผวา กลัว และวิตกกังวลต่อเหตุการณ์ ส่วนทางอ้อมผู้อยู่ในเหตุการณ์ต่อจากตัวต่อภัยแล้ว ยังต้องพบเห็นและต้องอยู่กับสิ่งที่ไม่พึงประสงค์นาน ๆ โดยเฉพาะคนตายไปต่อหน้าต่อตา และศพที่เน่าเปื่อย เหล่านี้จึงทำให้จำฝังใจ และอาจจะนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตค่อนข้างสูง

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังมองประเด็นการเยียวยาจิตใจ และร่างกายของแรงงานที่ประสบภัยว่า ภาครัฐ โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุข ควรมีบทบาทอย่างค้ำคอเนื่อง โดยติดตามผลการรักษาเป็นรายกรณี เนื่องจากแรงงานทั้งสามพื้นที่หลักเป็นคนต่างถิ่น จึงทำให้ไม่แน่ใจว่าเมื่อกลับไปแล้วจะได้รับการรักษา และเยียวยาหรือไม่อย่างไร ดังนั้น ทางกระทรวงสาธารณสุขควรประสานกับจังหวัดที่ภูมิลำเนาของแรงงานตั้งอยู่ เพื่อช่วยเหลือเป็นรายบุคคลทั้งในเชิงการให้คำปรึกษา ตลอดจนการบำบัด โดยเฉพาะสภาพจิตใจของกลุ่มที่สูญเสียญาติพี่น้อง

ประเด็นเรื่องสิทธิของแรงงานที่พึงจะได้รับระหว่างว่างงาน และปัญหาการเลิกจ้าง ควรมืองค์กรอิสระเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิ รวมถึงให้ความรู้ด้านกฎหมายกับแรงงานร่วมด้วย หากว่าปล่อยให้แรงงานต่อสู้เพียงลำพังคงจะมีโอกาสเป็นไปได้ น้อยมากที่จะประสบความสำเร็จ และเหตุการณ์ที่เห็นตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันคือ แรงงานขอมจำนวนมาก่อภาวะจำยอมที่ได้รับเสมอ ส่วนการให้แรงงานหวังพึ่งพิงจากการช่วยเหลือจากรัฐ แม้ว่า จะเป็นหน้าที่หลักของกระทรวงแรงงานก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า มีโอกาสเป็นไปได้น้อยมากที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับลูกจ้าง

4.5.2 มุมมองของตัวแทนภาครัฐ

4.5.2.1 หลังแรงงานประสบภัย ท่านคิดว่าควรให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาอย่างไร และภาคส่วนใดบ้างควรเข้ามาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ความเห็นว่า การช่วยเหลือของรัฐอาจจะแยกเป็นการช่วยเหลือเร่งด่วน และการช่วยเหลือในเชิงการเยียวยาและพัฒนา กล่าวคือ ประการแรก การช่วยเหลือเร่งด่วนหรืออาจจะเรียกว่าเป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า ประกอบด้วย 1) การนำผู้ประสบภัยออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย และแจกเครื่องอุปโภคและบริโภค เป็นต้น ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า การช่วยเหลือที่เกิดขึ้นแม้รัฐจะช่วยเหลือเต็มกำลังความสามารถ แต่ความต้องการของแรงงานมีเกินกว่าอัตรากำลังและงบประมาณของรัฐที่จะรองรับได้ จึงทำให้บางส่วนไม่ได้รับความช่วยเหลือหรืออาจล่าช้า อย่างไรก็ตาม หากจะแก้ปัญหาเหล่านี้อย่างรวดเร็วและทันท่วงทีควรให้

ทุก ๆ ภาคส่วนร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยขนถ่ายแรงงานไปยังพื้นที่ปลอดภัย และ 2) การจัดสรรสิทธิที่พึงจะได้รับตามพระราชบัญญัติประกันสังคม ซึ่งสิทธิด้านนี้ เป็นค่าชดเชยความมั่นคงให้กับแรงงาน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ยอมรับว่า การได้รับสิทธิด้านนี้ของแรงงานค่อนข้างประสบอุปสรรค กล่าวคือ มีแรงงานบางส่วนที่นายจ้างไม่ได้แจ้งรายชื่อเข้าสู่ระบบการประกันสังคม และข้อมูลประกันสังคมสูญหาย จึงทำให้แรงงานบางส่วนเสียสิทธิ และบางส่วนล่าช้าในการได้รับความช่วยเหลือ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเกิดปัญหาอุปสรรค รัฐยังมองว่าการช่วยเหลือแรงงานด้านนี้ยังคงเป็นหน้าที่หลักของรัฐอยู่ หากว่ามีองค์กรอื่น ๆ เข้ามาอาจจะก่อให้เกิดความสับสนและวุ่นวาย ประการที่สองถือว่าการช่วยเหลือ ในเชิงเยียวยาและพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาชีพ และความสุขด้านกายและจิต ซึ่งประกอบด้วย 1) การจัดสรรบ้านให้กับผู้ประสบภัย ซึ่งส่วนนี้รัฐ ให้สัมภาษณ์ว่า การช่วยเหลือไม่ได้แบ่งว่าจะเป็นแรงงานหรือใคร เพียงแต่มีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่ในพื้นที่ประสบภัยก็จะได้รับสิทธินี้ 2) สุขภาพกาย และจิตใจ จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เป็นผลพวงระยะยาวของกลุ่มผู้ประสบภัยคือ ด้านสุขภาพจิต นั่นคือ แรงงานยังคงกลัวและหวาดผวากับสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่อีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มที่สูญเสียญาติพี่น้องเกือบทั้งครอบครัว ทำให้บุคคลเหล่านี้ปัจจุบันไม่สามารถอยู่บนโลกความจริงได้ ซึ่งกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขควรเข้ามาบำบัด พื้นฟู และเยียวยาอย่างต่อเนื่อง และ 3) การพัฒนาอาชีพให้กลุ่มแรงงานภายหลังแรงงานประสบภัยกลุ่มนี้สิ้นเนื้อประดาตัว ประกอบกับนายจ้างหยุดกิจการชั่วคราว รวมทั้งเลิกประกอบกิจการจึงทำให้ภาครัฐต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ เนื่องจากเห็นว่าอย่างน้อยควรมีปัจจัยที่ทำให้ชีวิตอยู่รอดได้ ถึงว่าจะไม่เพียงพอก็ตาม

จากมุมมองของรัฐเกี่ยวกับการจัดสรรบ้านพักชั่วคราวให้กับผู้ประสบภัยนั้น โดยใช้เงื่อนไขว่า ต้องมีทะเบียนบ้านอยู่ในพื้นที่ ซึ่งปรากฏข้อค้นพบว่า แรงงานได้สิทธินี้น้อยมาก ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า แรงงานร้อยละ 90 เป็นคนนอกพื้นที่ ดังนั้น การจัดบ้านพักให้กับผู้ประสบภัย ผู้วิจัยเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานในระดับต้น ๆ ที่ตอบสนองความต้องการด้านกายภาพ และส่งผลต่อระดับจิตใจต่อไป แต่รัฐสมควรอย่างยิ่งที่จะทบทวนระบบการทำงานที่ให้ความสำคัญกับงานเอกสารอย่างยิ่งวด โดยให้ผู้ประสบภัยแสดงความมีตัวตน เพื่อรับรองสิทธิไม่ว่าจะเป็นโฉนดที่ดิน สปก. และนส 3 จึงทำให้แรงงานภาคโรงแรมหลุดออกจากระบบนี้อย่างสิ้นเชิง แม้ว่าได้รับความเดือดร้อนก็ตาม

4.5.3 มุมมองของตัวแทนนายจ้างหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนายจ้าง

4.5.3.1 หลังแรงงานประสบภัย ท่านคิดว่าควรให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาอย่างไร และภาคส่วนใดบ้างควรเข้ามาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า การให้ความช่วยเหลือ และพัฒนาแรงงานที่ประสบภัย จากคลื่นยักษ์สึนามิ ควรเป็นหน้าที่ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับนายจ้าง มองว่า การได้รับผลกระทบคงจะไม่แตกต่างจากลูกจ้างมากนัก เนื่องจากกิจการเสียหายต้องปิดกิจการชั่วคราว และถาวรเช่นกัน ดังนั้น หากว่าจะพิจารณาแง่ดี มีความเห็นว่าควรเป็นหน้าที่ของรัฐ เป็นหลัก โดยเฉพาะช่วงว่างงาน ควรจัดหาอาชีพ และหาคำแห่งงานว่างให้แก่แรงงาน เนื่องจากส่วนใหญ่ต้องแบกรับภาระครอบครัว เพราะแรงงานรายคนต้องส่งเงินกลับบ้านต่างจังหวัด โดยเฉพาะแรงงานที่เข้ามาทำงานในเกาะพีพี ซึ่งร้อยละ 90 เป็นคนนอกเกาะ ขณะทำงานพวกนี้ไม่นำเงินฝากธนาคาร แต่นิยมเก็บไว้กับตนเอง ฉะนั้น เมื่อประสบภัยกลุ่มนี้จึงไม่มีเงินเหลือเก็บแม้แต่ร้อย ดังนั้น เรื่องเศรษฐกิจของแรงงาน หลังประสบภัย นายจ้างส่วนใหญ่ มองว่า ควรช่วยเหลือเรื่องอาชีพของแรงงาน อาจมองได้ 2 ลักษณะ คือ 1) หางานใหม่ให้ทำช่วงว่างงาน ซึ่งอยู่ในลักษณะการทำงานเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการ ภาระด้านนี้ควรเป็นหน้าที่กรมจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ร่วมมือกันกับสถานประกอบการอื่น ๆ ทั้งที่อยู่ในระดับจังหวัดและภูมิภาคที่ไม่ได้รับผลกระทบนี้ เพื่อรับคนเข้าทำงาน และ 2) การพัฒนาด้านอาชีพ การจัดการ อาจจะแยกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรกเป็นแรงงานที่ยังคงสนใจทำงานในธุรกิจโรงแรม กลุ่มนี้จัดฝึกอบรมโดยการเพิ่มความรู้ และ ทักษะที่เกี่ยวกับหน้างาน และรวมถึงภาษาต่างประเทศร่วมด้วย เนื่องจากสามพื้นที่หลักนั้น นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ประเภทที่สองเป็นแรงงานที่ต้องการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งการจัดนี้ควรตอบสนองต่อความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และควรหลากหลายอาชีพ เนื่องจากหากว่าฝึกอบรมเหมือน ๆ กัน จะทำให้ในหมู่บ้านหรือสังคมนั้น ผลผลิตสินค้าเพียงอย่างเดียว และจะส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการตลาด ดังตัวอย่างเช่น การช่วยเหลือที่ผ่านมา มีการสอนให้ผู้ประสบภัย รวมถึงกลุ่มแรงงานด้วยทำผ้าปัก และกระเป๋าสาน ผลสุดท้ายแรงงานไม่สามารถนำไปเป็นอาชีพหลักได้ เนื่องจากมีปัญหาการตลาดเกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์สินค้า ทั้ง ๆ ว่างานส่วนใหญ่ที่เข้ารับการจัดฝึกอบรมต้องการยึดเป็นอาชีพหลัก และไม่ต้องเข้าไปทำงานในภาคโรงแรมอีกด้วย ช้าแต่ต้องกลับเข้ามาอีก เนื่องด้วยปัญหาที่ได้กล่าวไว้ สำหรับการพัฒนาด้านอาชีพของแรงงาน ควรเป็นหน้าที่ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ และกรมการศึกษา นอกโรงเรียน เป็นต้น ส่วนการตลาดเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายควรให้กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ เข้ามาช่วยดูแลและรับผิดชอบหลัก

จากมุมมองของตัวแทนทั้งหมด โดยส่วนใหญ่จะเห็นพ้องต้องกันในเรื่อง การช่วยเหลือเฉพาะหน้าเป็นหลัก ได้แก่ การอพยพผู้ประสบภัยออกจากพื้นที่เสี่ยง การช่วยเหลือด้านอาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ที่พักชั่วคราว การชดเชยผู้เสียชีวิต การรักษาพยาบาล ส่วนการช่วยเหลือระยะยาวเป็นเรื่องการประกอบอาชีพ และบ้านพักถาวร อย่างไรก็ตาม หากมองตามทัศนะของผู้วิจัยโดยใช้มุมมองการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการ และเชื่อมโยงการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ควรมองการช่วยเหลือ การเยียวยา และการพัฒนาแรงงานผู้ได้รับผลกระทบนี้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม (ครอบครัวและ/หรือสถานประกอบการ) และระดับสังคมหรือชุมชน กล่าวคือ 1) ระดับบุคคล เป็นการพิจารณาและให้ความสำคัญกับชีวิตแรงงานในด้านการตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และความมั่นคงในชีวิต และ 2) ระดับกลุ่ม และระดับสังคมหรือชุมชน คือ การที่แรงงานได้รับการปกป้องจากการชะงักที่ไม่พึงประสงค์วิถีส่วนตัวภายในครอบครัว ชีวิตการทำงาน และสัมพันธภาพกับชุมชน ซึ่งการมองระดับนี้เป็นการเชื่อมโยงกับอัตตลักษณ์วิถีแห่งวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่หรือแต่ละองค์ประกอบ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ห้วงแห่งความสุขระหว่างแรงงานกับสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

ดังนั้นกรอบสำหรับการช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนา แรงงานที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ จะกล่าวถึงแต่ละระดับ ดังต่อไปนี้

4.5.4. ระดับบุคคล โดยจะกล่าวถึงแต่ละมิติคือ

4.5.4.1 การเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากพื้นที่ประสบภัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งการเคลื่อนย้ายควรกระทำอย่างเร่งด่วนและให้เสร็จสิ้นภายใน 24 ชั่วโมง เนื่องจากหากแรงงานตกอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยเป็นเวลานานสิ่งที่เกิดขึ้นคือปัญหาด้านสุขภาพจิต และความปลอดภัยเกี่ยวกับชีวิตที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและไม่สามารถคาดการณ์ความรุนแรงได้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ทั้งสามพื้นที่ที่มองว่า ถ้าการช่วยเหลือเสร็จสิ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้จำนวนผู้เสียชีวิตลดลงด้วย ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือควรทำงานประสานกันทุก ๆ ภาคส่วน โดยมีต้องแบ่งแยกว่าเป็นหน้าที่ของกระทรวงหรือหน่วยงานใดเพียงหน่วยงานเดียว แต่ทั้งนี้ควรให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยประสานงานไปยังพื้นที่เกิดเหตุ และภูมิภาคของผู้ใช้แรงงาน เพื่อดำเนินการส่งแรงงานกลับถิ่น และเมื่อถึงถิ่นแล้วให้ศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยของแต่ละจังหวัดทำหน้าที่ประสานความช่วยเหลือ ประเมิน กำกับ ติดตาม ถึงผลลัพธ์ในการให้ความช่วยเหลือ รวมถึงประชาสัมพันธ์แนวทางการช่วยเหลือ ให้กับผู้ประสบภัยทราบทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด

4.5.4.2 ด้านอาหาร ทุยยังชีพ และเสื้อผ้า ซึ่งของใช้ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานขั้นแรก ๆ ที่ควรจัดให้กับแรงงานที่ประสบภัยอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะอาหารเพื่อให้พวกเขามีชีวิตอยู่รอด อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาจากการประชุมกลุ่มย่อยพบสอดคล้องกันว่า ของใช้จำเป็นสำหรับผู้หญิงและเด็กทารกที่บรรจอยู่ในทุยยังชีพมีน้อยมาก ยกตัวอย่างเช่น ผ้าอนามัยชุดชั้นใน เสื้อผ้าของหญิงมีครรภ์ เสื้อผ้าเด็กเล็ก และนมผง เป็นต้น ดังนั้น การจัดทุยยังชีพให้กับผู้ประสบภัยควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ รวมถึงเด็กร่วมด้วย

4.5.4.3 ด้านที่อยู่อาศัย รัฐควรปรับเปลี่ยนหรือขยายวิธีการให้ความช่วยเหลือ กล่าวคือ การช่วยเหลือรัฐได้กำหนดคุณสมบัติคือ ต้องมีสถานะทะเบียนบ้านอยู่ในพื้นที่เกิดเหตุ โดยให้นำหลักฐานมาขึ้นชั้นสิทธิอย่างเร่งรัด เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้กลุ่มแรงงานในภาคโรงแรมแทบจะไม่ได้รับสิทธิ เนื่องจากเป็นคนต่างถิ่นคงได้กล่าวมาแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้จะเห็นว่า เกิดความไม่เป็นธรรมในแง่ที่ว่า แรงงานกลุ่มนี้เป็นผู้สร้างและก่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระดับพื้นที่และระดับประเทศด้วยแต่เมื่อได้รับความยากลำบากกลับไม่ได้รับแม้กระทั่งที่หลบนอน บางรายที่กลับบ้านไม่ได้ต้องไปอาศัยวัดหรือโรงเรียนอยู่ก่อน บางครั้งต้องไปอาศัยเพื่อนร่วมงาน ส่วนแรงงานที่กลับภูมิลำเนาไปแล้วต้องกลับมาสร้างฐานะใหม่อีก ดังนั้น การชดเชยที่อยู่อาศัยให้กับผู้ประสบภัย ควรชดเชยให้ไม่ว่าจะเป็นบ้านเช่า หรือเป็นของตนเอง ทั้งนี้ กรณีที่เป็นบ้านเช่าอาจจะพิจารณาระยะเวลาการอยู่อาศัยร่วมด้วย ทั้งนี้การจัดสรรควรแยกเป็น 2 ลักษณะ 1) กรณีระยะเวลาการอยู่อาศัยต่ำกว่า 5 ปีอาจจะไม่มีมีความจำเป็นให้อยู่ในรูปของบ้านพัก แต่ควรจัดในรูปแบบตัวเงินแทน การชดเชยความเสียหายอาจจะประเมินจากทรัพย์สินที่เสียหาย และ 2) หากระยะเวลาสูงกว่า 5 ปี โดยเฉพาะ 10 ปี หรือมากกว่า ควรจัดสรรในรูปแบบที่อยู่อาศัย เนื่องจากกลุ่มนี้ได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างนาน และสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้ระดับหนึ่ง และเมื่อกลับภูมิลำเนาผลการสำรวจพบว่า พวกเขาไม่มีที่ดินที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จึงต้องคืนดินกลับมาทำงานที่เดิมอีกครั้ง สำหรับความรับผิดชอบเกี่ยวกับด้านนี้ควรเป็นกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงมนุษย์ ร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชน ทั้งนี้เพื่อระดมแหล่งทุนในการสร้างที่อยู่อาศัย

นอกจากนี้เมื่อสร้างเสร็จแล้ว และแรงงานย้ายเข้ามาอยู่ควรประเมินความพึงพอใจของแรงงานร่วมด้วย เนื่องจากลักษณะของบ้านและสภาพแวดล้อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและคุณภาพชีวิตในการทำงาน

4.5.4.4 ด้านการฟื้นฟูสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ปัญหาด้านร่างกายที่พบค่อนข้างรุนแรง คือ แรงงานจมน้ำ ต่ำถักน้ำทะเล หลังจากนั้นติดเชื้อเรื้อรังเข้าไปในร่างกาย และส่งผลต่อระบบทางเดินอาหารและทางเดินหายใจ จึงต้องพักรักษาตัวประมาณ 6-7 เดือน สำหรับ

ปัญหาด้านจิตใจเกิดขึ้นทั้งโดยตรงและอ้อม กล่าวคือ โดยตรงนั้น ชึ่งบุคคลอยู่ในเหตุการณ์หรือมีบุคคลในครอบครัวประสบภัย ก็จะมีโอกาสเกิดเกิดสูงขึ้น ส่วนทางอ้อมคือ ภาวะเศรษฐกิจได้แก่ ว่างงาน และสูญเสียทรัพย์สิน ก็จะทำให้เพิ่มความเลื่องต่อปัญหาด้านสุขภาพจิตด้วยเช่นเดียวกัน ผลจากการศึกษาในกลุ่มแรงงานพบสาเหตุปัญหาสุขภาพจิต 2 ลักษณะ คือ 1) มีปัญหาทางจิตเนื่องจากสูญเสียคนในครอบครัว และอยู่ในเหตุการณ์และรุนแรง และ 2) ปัญหาด้านสุขภาพอันเกิดจากภาวะคับขันด้านเศรษฐกิจ คองงาน ไม่มีรายได้ ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีอาการความรุนแรงประมาณ 2-3 เดือนแรก โดยช่วงนี้แรงงานอยู่ในลักษณะเป็นแผลทางจิต ได้แก่ คิดถึงเหตุการณ์นั้นบ่อย หลีกเลื่องที่จะคิด หลีกเลื่องที่จะพูดถึง อย่างไรก็ตาม แรงงานที่อยู่ในลักษณะที่สองสามารถเข้าสู่โลกแห่งความเป็นจริงได้รวดเร็วกว่าลักษณะแรก

ผลการเชี่ยวชาญปัญหาข้างต้น พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ต้องเขียนตนเองเป็นหลัก กล่าวคือ หลายรายกลับภูมิลำเนาต้องรักษาด้วยเงินของตน เนื่องจากสิทธิได้รับจากประกันสังคมหมดอายุ และบางส่วนนายจ้างไม่ได้นำรายชื่อกู้จ้างเข้าสู่ระบบประกันสังคม ตลอดจนพื้นที่เกิดเหตุไม่ได้ประสานมายังโรงพยาบาลที่อยู่ในภูมิลำเนาของแรงงานทั้ง ๆ แรงงานได้แจ้งสิทธิไว้ในพื้นที่เกิดเหตุแล้วก็ตาม

ดังนั้น การช่วยเหลือด้านนี้ขึ้นต้นสำนักงานประกันสังคมในส่วนกลางควรประสานไปยังกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้โรงพยาบาลในส่วนภูมิภาคซึ่งอยู่ในภูมิลำเนาของแรงงานเข้ารับการรักษา อย่างไรก็ตาม ปัญหาด้านสุขภาพจิต เจ้าหน้าที่ควรออกไปให้คำปรึกษา บำบัด ฟื้นฟู ติคคาม และประเมินผล ผู้เข้ารับการรักษาเป็นรายบุคคลถึงบ้าน ซึ่งการทำงานทางกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ควรทำงานร่วมกันกับองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ (กรมอนามัยโลก) นอกจากนี้ ควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมอาสาสมัครการเฝ้าระวังอาการทางจิต และการบำบัดเบื้องต้น ให้กับคนในชุมชน เพื่อให้สามารถช่วยเหลือ ดูแลกันเอง ก่อนที่จะมีอาการรุนแรง รวมถึงการกลับเข้าสู่ภาวะปกติก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

4.5.4.5 ด้านเศรษฐกิจ การช่วยเหลือด้านนี้ควรมอง 2 ลักษณะคือ 1) ประกันการว่างงานและเงินช่วยเหลืออื่น ๆ 2) จัดหาตำแหน่งงานว่าง และฝึกอบรมด้านอาชีพ ซึ่งการช่วยเหลือเหล่านี้ควรกระทำให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การช่วยเหลือเร่งด่วนให้มีเงินประทังชีพในแต่ละวัน จนกระทั่งขั้นสุดท้ายแน่ใจว่าแรงงานสามารถช่วยเหลือตนเองได้และมีความสุขต่อการดำรงอยู่ในเวลาต่อไป ดังนั้นจะกล่าวรายละเอียดแต่ละประเด็นการช่วยเหลือดังนี้

(1) ประกันการว่างงานและเงินชดเชยอื่น ๆ ครั้งนี้รัฐประกาศนโยบาย คือ 1) ลูกจ้างที่ทำงานในพื้นที่ประสบภัย และนายจ้างเสียชีวิตหรือสูญหายทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ลูกจ้างจะต้องได้รับเงินสงเคราะห์ไม่เกิน 60 เท่าของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน ในท้องถิ่นนั้น 2) ลูกจ้างที่ว่างงานได้รับเงินชดเชยรายวัน 2,000 บาท และได้จ้างงานเป็นรายวัน วันละ 175 บาทนาน 30 วัน และ 3) ลูกจ้างที่ว่างงานจะได้รับเงินประกันการว่างงาน นาน 3 เดือน เป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของเงินเดือนที่เคยได้รับ

ผลจากการเยียวยาของกระทรวงแรงงานจากนโยบายนี้ ปรากฏว่า แท้จริงแล้วแรงงานได้รับน้อยมาก ซึ่งอุปสรรคได้กล่าวไปข้างต้นแล้วว่าการประชาสัมพันธ์ของรัฐไม่ทั่วถึง ทำให้ไม่รู้สิทธิ และอีกทั้งแรงงานเดินทางกลับถิ่น แต่ยังคงมีสิ่งที่ยังแรงงานได้รับส่วนใหญ่คือ เงินช่วยเหลือ 2,000 บาท ซึ่งการให้ความช่วยเหลือเหล่านี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความสำคัญและควรจะมีต่อไป เพราะเป็นโครงการเร่งด่วนที่จะทำให้แรงงานมีเงินในการประทังชีพ (แม้ไม่พอ) และมีลมหายใจเฉพาะหน้า แต่ใจความสำคัญที่ควรทบทวนคือ กระบวนการประชาสัมพันธ์ ที่จะทำให้ลูกจ้างได้รับกันอย่างทั่วหน้าไม่ว่าจะยังคงอยู่ในที่เกิดเหตุ หรือส่วนไหน ๆ ของผู้ประเทศก็ตาม ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงานควรประสานไปยังองค์กรบริหารงานส่วนตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับแรงงานทราบ หลังจากนั้นจึงควรประเมินผลการให้ความช่วยเหลือว่าแรงงานได้รับจริงมากน้อยเพียงใด เพราะปัจจุบันหลังจากการให้ความช่วยเหลือแล้วไม่ได้มีการประเมินผลกันแต่อย่างใด เพียงแต่กล่าวกันอย่างลอย ๆ ว่า ผู้มาขอรับความช่วยเหลือเข้าชื่อนั้นดังที่เคยกล่าวไว้แล้ว ซึ่งถือว่าเป็นการคว่นสรุปลงเงินไป และการคว่นสรุปลงเงินยังผลก่อให้เกิดความขาดแคลนสำหรับผู้ได้รับผลกระทบที่แท้จริง

(2) จัดหาตำแหน่งงานว่าง และฝึกอบรมด้านอาชีพ หลังจากแรงงานได้รับและอยู่ระหว่างการช่วยเหลือนั้น สิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องคือ การจัดหาตำแหน่งงานว่างให้กับแรงงาน โดยหน้าที่ความรับผิดชอบของกรมจัดหางาน และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานเป็นหลัก และควรประสานกับภาคเอกชน องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization) อาจจะทำได้โดย 1) คนที่กลับถิ่นควรใช้มาตรการส่งเสริมให้แรงงานเหล่านี้อยู่ในพื้นที่ โดยจัดฝึกอบรมรวมอาชีพให้กับผู้ใช้แรงงาน อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนก่อนดำเนินการจัดควรสำรวจความต้องการของแรงงาน และความต้องการของตลาด ทั้งนี้เพื่อให้โครงการที่จัดขึ้นยังผลประโยชน์อย่างแท้จริงทั้งในเชิงตัวแรงงาน และระบบตลาด เมื่อแรงงานเหล่านี้จบหลักสูตรการเข้ารับการฝึกอบรม ควรพิจารณาแรงงานเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ คนที่ต้องการใช้ความรู้ที่ได้รับมาประกอบอาชีพเป็นของตนเองอยู่ในลักษณะผู้ประกอบการรายย่อย หรืออาจจะจัดตั้งในลักษณะกลุ่ม รัฐควรสนับสนุนแหล่งเงินทุนกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งผล

การศึกษาแรงงานพึงพอใจที่จะมีอาชีพเป็นของตนเองมากกว่าการเป็นลูกจ้าง แต่สาเหตุสำคัญที่แรงงานต้องกลับเข้ามาเป็นลูกจ้างอีก คือ การให้ความช่วยเหลือของรัฐส่วนใหญ่เป็นเรื่องการให้ความรู้เป็นหลัก แต่ช่องทางการตลาดมีน้อย หรืออาจจะแทบไม่มีเลย ดังที่ได้กล่าวข้างต้นและควรประสานกับภาคเอกชน และกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ เพื่อเข้ามาให้ความช่วยเหลือ และแนะนำเกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มที่สองคือ คนที่ไม่ต้องการเป็นผู้ประกอบ แต่ต้องการเป็นลูกจ้าง ก็ให้ส่งรายชื่อผู้สำเร็จการพัฒนาฝีมือแรงงานให้แก่จัดหางาน เพื่อดำเนินการหาตำแหน่งงานว่างต่อไป ซึ่งการดำเนินการหางานให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า รัฐควรทำตัวเป็นเสมือนโรงงานอุตสาหกรรม ที่พร้อมจะผลิตสินค้าอย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐานให้กับลูกค้า ซึ่งลูกค้าที่ว่านี้ควรเป็น “ลูกค้าประจำ” แต่สิ่งที่เป็นอยู่ปัจจุบันคือ รัฐให้การฝึกอบรมไปแล้วก็ปล่อยให้ตามชะตากรรม ซึ่งถือว่าเป็นสิ้นเปลืองต้นทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยิ่งยวด และเป็นความล้มเหลวในการพัฒนาคน 2) คนที่ยังคงอยู่ในถิ่นประสบภัย และยังคงต้องการทำงานโรงแรมอีก ควรฝึกอบรมความรู้ และทักษะด้านนี้ให้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขีดความรู้ ความสามารถในการระหว่างว่างงาน หลังจากนั้นให้สำนักจัดหางานจังหวัดประสานสถานประกอบการ เพื่อหาตำแหน่งงานว่าง ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการจัดส่งแรงงานเข้าสถานประกอบการ หากว่า มีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปยังภูมิภาค เช่น ภาคกลาง และภาคเหนือ เป็นต้น ควรประสานให้ผู้ประกอบการมารับที่สถานีขนส่งปลายทาง ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาการถูกหลอกลวง และการค้ามนุษย์ที่อาจจะเกิดขึ้น

4.5.4.6 ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ และกระบวนการเข้าถึงสิทธิ งานด้านนี้เป็นงานป้องกัน คุ่มครอง และเรียกร้องสิทธิ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับแรงงานทุก ๆ กลุ่มทั้งอดีตและปัจจุบัน สำหรับการแก้ปัญหาผู้วิจัยคิดว่าควรทำเป็นเครือข่ายและสร้างความร่วมมือกับทุก ๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ดังนั้น การสร้างเครือข่ายในการแก้ปัญหาด้านสิทธิของผู้ใช้แรงงานภาค โรงแรมที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ คือ

(1) สมาพันธ์ธุรกิจโรงแรม จังหวัดภูเก็ต สหภาพแรงงานจังหวัดภูเก็ต และชุมชน ซึ่งองค์กรเหล่านี้สามารถทำงานใกล้ชิดกับแรงงานได้มากกว่ารัฐ เพราะการทำงานของรัฐบาลเกี่ยวกับช่วยเหลือแรงงานที่ถูกละเมิดเป็นการตรวจสอบอย่างเป็นทางการ ซึ่งแท้จริงแล้วการหาข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง และเป็นธรรมในการเจรจาต่อรองเรื่องสิทธิ ปัจจุบันสมาพันธ์โรงแรม และสหภาพแรงงานจังหวัดภูเก็ต ทำงานประสานความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือแรงงานด้านสิทธิ ส่วนใหญ่ที่มาขอความช่วยเหลือเป็นแรงงานทั่ว ๆ ในจังหวัดภูเก็ต แต่หลังประสบภัยสึนามิสมาพันธ์โรงแรมเข้ามาให้ความช่วยเหลือกับแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ความรู้ และกระบวนการเรียกร้องสิทธิ อย่างไรก็ตาม

องค์กรเหล่านี้ไม่สามารถกระทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้มากนัก เนื่องจาก

- 1) แรงงานเกรงกลัวอิทธิพลของนายจ้าง รวมถึงไม่ต้องการเสียเวลากับกระบวนการยุติธรรม และ
- 2) องค์กรนี้ตั้งอยู่ในจังหวัดภูเก็ตแห่งเดียว จึงทำให้การดำเนินการค่อนข้างยากและไม่ต่อเนื่อง

ดังนั้น ควรมีเครือข่ายขององค์กรที่กล่าวถึงไปจัดตั้งอยู่ในจังหวัดที่ประสบภัย โดยให้ตัวแทนแรงงานที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เนื่องจากตัวแทนแรงงานสามารถเข้าไปพบปะ พูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้ทราบความต้องการและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างลึกซึ้ง บทบาทขององค์กรนี้คือ ควรให้ข้อมูลด้านสิทธิ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียกร้องสิทธิ

(2) รัฐ การที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้องค์กรข้างต้นเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาสิทธิให้กับแรงงานประสบความสำเร็จ สิ่งสำคัญคือ การเปิดโอกาสของรัฐให้องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งสาระสำคัญควรตั้งอยู่บนพื้นฐานความร่วมมือร่วมใจ มุ่งมั่นที่จะทำงานร่วมกัน อันจะนำความผาสุกมาสู่แรงงานอย่างทั่วหน้า ความเป็นจริงการให้ความรู้ ปกป้องคุ้มครองสิทธิของแรงงานเป็นหน้าที่หลักของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงานอยู่แล้ว แต่ทั้งนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรวมถึงเหตุการณ์นี้ด้วย ปრაกฏข้อค้นพบ คือ แรงงานถูกละเมิดสิทธิอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรัฐให้เหตุผลหลักว่า อัตรากำลังในการดูแลและตรวจสอบมีไม่เพียงพอ ซึ่งการที่ผู้วิจัยให้แนวทางที่ได้เสนอไว้ น่าจะมีความเหมาะสมกับเงื่อนไขที่รัฐกล่าวอ้างได้ดียิ่ง (หากมิได้มีประเด็นอื่นใดแอบแฝง)

ฉะนั้น มาตรการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์แรงงาน ควรให้สำนักงานประกันสังคมจังหวัด สำนักงานสวัสดิการแรงงานจังหวัด ประธานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบล และอำเภอ ตลอดจนกลุ่มเครือข่ายแรงงานต่าง ๆ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายประกันสังคม ตลอดจนคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของแรงงาน ซึ่งการคุ้มครองสิทธินี้ควรประสานข้อมูลกับสมาพันธ์ธุรกิจ โรงแรม และสหภาพแรงงานจังหวัดภูเก็ต

4.5.5 ระดับกลุ่ม

สำหรับการช่วยเหลือ เยียวยา และพัฒนาระดับกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยมองว่าควรให้ความสำคัญ 2 มิติคือ ครอบครัว และสถานประกอบการ เนื่องจากผู้วิจัยมองว่าสองมิตินี้เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ที่จะทำให้คนงานมีความสุข อันจะส่งผลให้ผลิตภาพในการทำงานดีขึ้น ดังนั้นชีวิตครอบครัวของแรงงานกับชีวิตแรงงานในสถานประกอบการ อาจจะกล่าวได้ว่า เหมือนกับเหรียญสองด้านที่อยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน จึงไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้

4.5.5.1 การให้ความรู้และฝึกอบรบบทบาทในฐานะเป็นบิดา และมารดา และการจัดการกับความเครียดอันมีสาเหตุจากปัญหาเศรษฐกิจภายในครอบครัว ภายหลังจากเกิดภัยพิบัติ ผลจากการศึกษา พบปัญหาภายในครอบครัวส่วนใหญ่คือ ความเครียดอันมีสาเหตุจากปัญหาเศรษฐกิจ และสามีภรรยาต้องออกไปหางานทำ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ห่างเหิน ซึ่งการเกิดปรากฏการณ์เช่นนี้เนื่องจาก ฐานะด้านเศรษฐกิจตกต่ำอย่างเฉียบพลันประกอบกับระดับการศึกษาค่อนข้างน้อย จึงทำให้มองด้านเศรษฐกิจเป็นหลักเพื่อความอยู่รอดของครอบครัวเป็นสำคัญ แต่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างความอบอุ่น และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ทั้งนี้หากว่าปล่อยให้ปัญหาคือ เหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นคือ เด็กอาจจะมีปัญหาการปรับตัว และอาจจะก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยก และความรุนแรงภายในครอบครัวขึ้นได้ ดังนั้นรัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้และจัดฝึกอบรม โดยอาจจะประสานกับองค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชาย มาให้ความรู้ร่วมด้วย

4.5.5.2 ส่งเสริมกิจกรรมแรงงานสัมพันธ์ในสถานประกอบการ หลังประสบภัยจากคลื่นยักษ์ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ และตามระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ยกตัวอย่างเช่น เขาหลัก จังหวัดพังงา ลูกจ้างประสบปัญหาการเลิกจ้างค่อนข้างสูง และเมื่อกลุ่มนี้กลับเข้ามาทำงานอีกครั้ง แม้ว่าจะไม่ทำงานยังสถานประกอบการเดิมก็ตาม พวกเขาจะมีความไว้วางใจต่อนายจ้างน้อยมาก และมีพฤติกรรมเปลี่ยนงานบ่อย หากว่าสถานประกอบการใดให้ค่าแรงสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสถานประกอบการที่ทำงานอยู่ เนื่องจากพวกเขาเห็นว่า ตลอดระยะเวลาการจ้างงาน ต้องการเก็บเงินให้ได้มากที่สุด เพราะผลสุดท้ายแล้วเมื่อมีปัญหาอะไรขึ้น หนีไม่พ้นการถูกเลิกจ้าง

หากว่า แรงงานคิดเช่นนี้ ผลกระทบด้านลบที่จะเกิดในองค์กร คือ ประสบปัญหาการเข้าออกของพนักงานค่อนข้างสูง และอาจจะทำให้การทำงานเพื่ออุทิศตนต่อองค์กรน้อยด้วย เนื่องจากพนักงานแทบไม่ผูกพันกับองค์กร ฉะนั้น การป้องกันและแก้ปัญหาล่าช้าคือ การใช้หลักการแรงงานสัมพันธ์ เนื่องจากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการในองค์กร และการควบคุมกิจกรรมการจ้างงาน การจัดการความสัมพันธ์ภายในองค์กรระหว่างนายจ้าง ลูกจ้าง ซึ่งครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการ ทั้งที่เป็นกลุ่มและระดับบุคคล ดังนั้น กิจกรรมอาจจะอยู่ในลักษณะ การจัดการแข่งกีฬาระหว่างสถานประกอบการ หรืออาจจะแข่งกีฬาภายในสถานประกอบการเดียวกัน เป็นต้น กิจกรรมนี้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเบื้องต้นของพนักงานคือ รู้จักสนิทสนมกันมากขึ้น และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4.5.6 ระดับสังคมและชุมชน

4.5.6.1 การมีส่วนร่วม และการสร้างสัมพันธภาพในชุมชน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมและการสร้างสัมพันธภาพในชุมชนจะมอง 2 ลักษณะคือ 1) ความสัมพันธ์ของแรงงานที่มีต่อชุมชนในฐานะที่เป็นมนุษย์หรือเป็นประชาชนคนหนึ่งของชุมชนหรือสังคม และ 2) ความสัมพันธ์ของแรงงานที่มีต่อชุมชนในฐานะเป็นลูกจ้างที่สถานประกอบการตั้งอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งจากข้อค้นพบ ไม่ว่าก่อนหรือหลังเกิดคลื่นยักษ์สึนามิคือ แรงงานมีความสัมพันธ์กับชุมชนที่ตนอยู่อาศัยก่อนข้างห่างเหิน เนื่องจากต้องออกมาทำงานตั้งแต่เช้า และกลับก่อนข้างดึก ส่วนในชุมชนที่สถานประกอบการตั้งอยู่แรงงานรวมถึงสถานประกอบการค่อนข้างเหินกับชุมชนด้วยเช่นกัน ภายหลังจากเกิดคลื่นยักษ์สึนามิแรงงานบางส่วนที่ยังคงอาศัยอยู่ในชุมชน และบางส่วนเป็นแรงงานในพื้นที่ที่ต้องช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ และยิ่งกว่านี้คือ ขณะที่แรงงานมีภาวะความตึงเครียด ต้องเก็บตัวอยู่กับบ้าน คนในชุมชนน้อยมากที่จะเข้ามาถามสารทุกข์สุข เนื่องจากไม่ค่อยจะรู้จักกัน จึงทำให้เกิดภาวะความตึงเครียดเพิ่มขึ้นอีก และกลับคืนสู่สังคม (Reintegration) ค่อนข้างช้า

จากเหตุการณ์ที่กล่าวไว้ข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า สายใยความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับชุมชนมีน้อยมาก การแก้ปัญหาคือ ภาครัฐควรเข้าไปส่งเสริมกระบวนการกลุ่มในชุมชนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน กิจกรรมที่ส่งเสริมควรนำแนวคิดทางเศรษฐกิจมาร่วมด้วย เนื่องจากสามารถลดหรือแก้ปัญหาความสัมพันธ์ภายในชุมชนได้แล้วยังทำให้แรงงานเข้าถึงแหล่งทุน แก้ปัญหาและ/หรือแบ่งเบาเรื่องปากท้อง มีเงินออม เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยมองว่าควรจัดกิจกรรมชุมชน เป็นลักษณะเศรษฐกิจชุมชน นั้นหมายความว่า มีการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากรในกลุ่มอย่างเป็นธรรมไม่ว่าจะเป็นเงิน ข้าวของ และผลตอบแทน อื่น ๆ ที่ถูกกำหนดโดยกลุ่ม ตลอดจนสมาชิกสามารถมีอัตตลักษณ์ของตน สิทธิ โอกาส และศักดิ์ศรี กิจกรรมนี้ควรให้องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาสนับสนุนและส่งเสริม